

Maistrovo glas

Glasilo Zveze društev general Maister

številka 3

Letnik 2011

Kazalo

Uvodnik.....	3
Sodelovanje SV in civilne družbe za današnjo rabo	4
Odnos dijakov do obrambe države in vojaškega usposabljanja	5
Pekrska vstaja je državotvorno dejanje Slovencev »med slavo in ponižanjem«	7
Posvet: Vloga civilne družbe pri obrambi domovine	8
6. skupščina Zveze društev »General Maister« na Polenškaku	9
Društvo general Maister Kamnik	11
Društvo general Maister Šentilj	12
Po koroških poteh Maistrovih borcev	13
Samozavest in pogum	16

MAISTROV GLAS je revija, ki jo izdaja Zveza društev general Maister, Trubarjeva 3, 1000 Ljubljana, uredniški odbor: Matjaž Brojan, Mitja Meršol, Franci Svetelj, Janko Šertel in Dušan Vodeb.

Na naslovnici: Slovenska zastava na vrhu Triglava leta 1991; avtor fotografije: Joco Žnidaršič.

Slovenska himna ZDRAVLJICA

(France Prešeren)

*Živé naj vsi naródi,
Ki hrepené dočákat dan,
Ki, kóder sónce hódi,
Prepír iz svéta bó pregnán,
Ki roják
Prost bo vsák,
Ne vrág, le sósed bó meják!*

Uvodnik

Dogodki pred 20 leti so bili sklepno dejanje procesa ustanavljanja samostojne države Slovencev. Ideja slovenske države je skozi zgodovino nazaj živela v številnih rodovih Slovencev. Predstava o njej je imela različne oblike in vsebino. Uresničil jo je sedaj živeči rod, ki je izkoristil enkratno priložnost, ki se je ponudila v okoliščinah razpadanja nekdanje skupne jugoslovanske države in velikega političnega in ideološkega preurejanja Evrope po padcu Berlinskega zidu in koncu bipolarnega sveta. Z odločitvami 25. junija smo Slovenci iz zgodovinskega naroda, ki je sicer imel svojo »kulturno državo«, postali nacija z lastno politično državo. Z njo smo v celoti v svoje roke prevzeli odgovornost za lastno usodo. Dobili smo mir. Mir pa je temeljna vrednota, ki omogoča, da se ljudje posvetimo ustvarjalnosti, kakovosti medsebojnih odnosov, sreči in blaginji ter premislekom o varni prihodnosti zase in za vso družbeno skupnost. Dobili smo svobodo. Nismo si je pridobili na škodo nikogar drugega. Kar smo zahtevali zase, smo priznavali in želeli po mirni poti vsem, s katerimi smo takrat živeli v skupni državi. Sprejeli smo ustavo, temeljno listino, s katero smo dali podobo in vsebino svoji državi, s katero smo se predstavili svetu. Visoka zaščita in spoštovanje človekovih pravic, parlamentarna demokracija, svobodni trg ter pravna in socialna država so njene bistvene značilnosti. So hkrati merilo, s katerim moremo ocenjevati uspešnosti in doslednost vsakokratnih upravljavcev države, meriti, koliko so njihova dejanja zblížana z vrednotami, ki smo jih zapisali v rojstni list svoje države. Služijo nam kot merilo tudi pri ocenjevanju sedanjega upravljanja z državo in pri razmislekih o odgovornosti za razmere, v katerih živimo. Te gotovo pomenijo odmik od pričakovanj, ki smo jih vlagali v prizadevanja za to, da bi si v lastni državi sami krojili svojo usodo.

V času dogodkov, ki se jih spominjamo, je bil med Slovenci jasen cilj in spoznana možnost, da ga je mogoče uresničiti. Odgovornost je povezovala vse takratne politične dejavnike v skupna prizadevanja za državno osamosvojitve za slovensko državo. Kljub razlikam v pogledih na način in sredstva doseganja cilja smo takrat premogli visoko stopnjo enotnosti, tudi enotnosti z voljo državljanov, ki je bila tako verodostojno izražena na plebiscitu decembra 1990. Tej volji so bili zavezani vsi takratni politični dejavniki, vse državne institucije, od parlamenta do vlade in predsedstva republike. Vsakdo je takrat na mestu, na katerem je bil, prispeval k skupni nalogi največ, kar je mogel. Tega se kaže spomniti in spoštovati. Brez enotnosti zgodovinskega projekta osamosvojitve ne bi zmogli in samo to se mi zdi tudi zdaj po 20 letih pomembno. Tako bi morali ravnati v vsakem prelomnem obdobju, ki zahteva sposobnost prilagajanja novim razmeram in procesom razvoja doma in v svetu. Tako bi morali ravnati tudi danes. Interes države bi moral biti pred interesi političnih strank. Država ni njihova last. Je last državljanov. Z volitvami podeljujejo mandat za upravljanje z državo in izstavljajo račun za opravljeno delo.

V govoru pred 20 letina ljubljanskem Trgu republike sem govoril o sanjah. S sanjami sem mislil uresničitev sanj Slovencev o svoji državi. Končno smo jo dobili. Prevzeli pa smo tudi odgovornost zanjo. »Jutri je nov dan«, je bilo nadaljevanje stavka. Ta nov dan je pomenil trdo delo za oblikovanje odnosov in življenja v državi tako, da bi bila prijazna svojim ljudem, pomenil pa je tudi zahtevna prizadevanja za njeno mednarodno priznanje in dostojno umestitev v mednarodni prostor, ki slovenski osamosvojitvi ni bil naklonjen. Gotovo je ob osamosvojitvi vsakdo imel tudi svoje sanje, svoja pričakovanja. Kot nacija smo svoje sanje nesporno uresničili, teh osebnih pa zagotovo ne v celoti, odvisno v veliki meri od tega, v kakšnem položaju se je kdo znašel v sedanjih politični, gospodarski in moralni krizi in politični razdeljenosti, ki je največja ovira uspešnemu razvoju. A je v spominu na dogodke pred 20 leti mogoče in vredno poiskati vir moči, da tudi tokrat zmoremo najti izhode, si zagotoviti obet boljše prihodnosti za vsakogar od nas in za vso skupnost. To bo najlepše darilo državi ob njenem in našem prazniku. Veselimo se ga in praznujmo z optimizmom zmagovalca. Veliko smo dosegli v minulih 20 letih. Bodimo ponosni na to.

Domoljubje kot družbena integracija

France Bučar

20 let mineva od proglasitve samostojnosti države Slovenije. Za državo, še celo pa za življenje naroda, je to izjemno kratko, samo s časovnega vidika gledano skoraj zanemarljivo obdobje. A so se v tem kratkem obdobju zvrstili procesi, ki v mnogočem presegajo tudi najpomembnejše dogodke in dosežke v naši narodni zgodovini. Nekateri med njimi pomenijo dokončanje in zaključek zgodovinskega poteka uveljavitve slovenskega naroda kot sprejetega in končno tudi priznanega člana evropske skupnosti na svojem nacionalnem prostoru; druga pomenijo šele nastavek za razvoj v okoliščinah novo pridobljene državne in politične samostojnosti, kjer nimamo še potrebnih izkušenj in zlasti ne izročila, a so usodnega pomena za ves naš bodoči razvoj.

Kar zadeva prve, izstopa na zunaj manj poudarjena, a nad vse pomembna okoliščina, da z lastno državno samostojnostjo nismo več samo ljudstvo, ki je iz vrste različnih zgodovinskih, objektivnih in subjektivnih razlogov slučajno poselilo prostor, do katerega pa naj bi imeli enako pravico tudi različni pretendenti za obvladovanje politične moči v Evropi, ki jim mi s svojo prisotnostjo zapiramo pot do uresničevanja njihovih teženj. Še celo pa nismo drobiž, s katerim bi oni poravnavali svoje medsebojne obračune.

Oblikovanje lastne države je bistveno več kot samo pravni akt, ki določuje naš novi položaj v mednarodnih razmerjih; pomeni novi status našega naroda v evropskem zgodovinskem procesu. Nismo več nezdgovinski narod, ki tudi po Marxu spada na smetišče zgodovine, pač pa zgodovinski narod, ki ga ni več mogoče zanemariti, tudi ne glede na morebitna nova izpodrivanja na geopolitičnem prostoru. Ne glede na veljavne kriterije, kdo je lahko in kdo izpolnjuje pogoje za članstvo v EU, smo tu.

Brez iluzij o miroljubnem bodočem sožitju evropskih narodov, mimo nas « s privzdignjenim nosom » vzvišenosti enostavno ni več mogoče. Če je nastanek slovenske države rezultat tisočletnih sanj našega naroda mit, ki nima opore v stvarnosti, in je tudi kot mit nezanimljiv dejavnik krepite naše narodne samozavesti, je vendarle mit. Naš status zgodovinskega naroda, ki je sooblikoval evropska dogajanja, posebej na srednjeevropskem prostoru, pa ni mit, s katerim bi si naknadno pomagali h krepitevi narodne zavesti. Je rezultat resnično tisočletnih prizadevanj, večinoma ne posebej zavestnih in še celo ne posebej artikuliranih, a vedno usmerjenih v cilj ohraniti svojo lastno istovetnost; celo če te istovetnosti ne moremo niti poimenovati z nedvomno jasnim imenom. Brez zavesti o lastni istovetnosti resnično ne bi bili nič. Preprosto nas ne bi bilo več.

Na tem mestu pa zadevamo na problem, ki v nasprotju s svojem koncem v lastni državnosti z njo šele nastaja in se šele odpira: Je v dosedanjem trajanju lastne državnosti zavest o narodni istovetnosti dobila

svoje potrdilo in nov vzgon, ali pa je opešala ali celo zamrla kot nepotrebna sila prav zato, ker državo pač že imamo in kot taka ne more biti več cilj nekdanjih stremeljenj domoljubja? Če država ni več cilj, h kateremu bi odločilno prispevala zavest o narodni istovetnosti, ker je pač že tu; je zavest o lastni istovetnosti sploh še smiselna? Posebej ker se narodna zavest pretežno ne napaja več iz potrebe po zaščiti. Kot narod nismo več ogroženi. Smo pač tu, in ker tu že smo, ni treba še posebej poudarjati, da smo?

Poleg tega smo svojo državo dobili v času, ko v svetu prihaja do novih preureditev in preusmeritev, ko stopajo v ospredje novi procesi, zlasti mednarodni finančni in gospodarski; ko se soočamo z vrsto pojavov, ki smo jim lahko kos samo na meddržavni ali celo samo na svetovni ravni; ko kot igralci na svetovnem trgu neposredno nastopajo mednarodne institucije, ki nacionalno državo smatrajo prej za oviro kot pa sredstvo za uveljavljanje svojih interesov; različnost, ki jo uveljavlja nacionalna država, vedno pogosteje

prihaja v nasprotje s poenotenostjo, ki jo terja enoten svetovni trg pa tudi s tem povezan kulturni pritisk, ki uveljavlja enotne vzorce bivanja, oblačenja, prehranjevanja, zabave, kulture, skratka poenoteni t.i.«new way of life». Nacionalnost naj bi kar naenkrat postala »moteč dejavnik«, ki po svojem izvoru in vplivu na svoje okolje ne sodi več v današnji čas. Celotna nacionalna vzgoja in izobraževanje naj bi se podredila poenotenim »svetovnim« standardom, s tem ustrezno poenoteno zavestjo in presojo dogajanj v svetu. Nacionalni jezik in umeščenost v ožje nacionalno okolje naj ne bi več predstavljali kulturno bogastvo, ampak za mladega človeka prej oviro v njegovem osebnem strokovnem razvoju. Velika kariera na kateremkoli strokovnem, znanstvenem in kulturnem področju ima možnosti vse bolj v pomembnih svetovnih središčih ali kulturnih presečiščih. »Tu se stvari dogajajo«, domače okolje naj bi bilo smrt za svetovni polet mladega človeka...

V ta svet »krize nacionalnosti« je neposredno po svojem rojstvu strmo glavila tudi naša država. Začele so se spodmikati in po vrsti padati vrednote, na katerih smo gradili ponos svojih dosežkov, celo na domoljubju zgrajena država. »Narod si bo pisal sodbo sam« (po Cankarju). Tudi za to smo začeli narodno osvobodilni boj. In tudi za to naj bi imeli svojo državo. Z vključevanjem v mednarodne integracije, v prvi vrsti EU, je Slovenija kot država v veliki meri skrčena na izvršilno provinco. O najpomembnejših zadevah, ki zadevajo tudi Slovenijo, se odloča izven Slovenije. (Ali tudi mimo Slovenije?) x »Na svoji zemlji bomo mi gospodar! Lastnina ni več pomembna. Torej je brez smisla ustvarjati zase. Za nas je važno, da imamo delo, z gospodarjenjem naj se ukvarja tujec, ki ima za to več znanja, poslovnih zvez in kapitala. Ni več važno, če se po ovinku samostojnosti iz hlapcev vračamo v položaj hlapcev na lastni osvobojeni zemlji, ki jo velikodušno in brez slabe vesti prodajamo ali celo enostavno prepustimo tujcem! Glavno je, da imamo zaposlitev...« Nacionalni interes je

kot ekonomska kategorija nesmisel«. Sploh ni opredeljiv in določljiv. Uporabljajo ga kot krilatice spretni, ki bi osebno protisocialno početje zakrili z nekim meglenim nacionalnim interesom ali ki bi v spremenjenih okoliščinah očitno protisocialno početje legalizirali z nacionalnim interesom. »Delo čast in oblast!« Z delom, zlasti ustvarjalnim, ki terja poseben napor, ne prideš nikamor. Zlasti malo, pritlehno delo je za ljudi brez ambicij in fantazije. Napreden, v bodočnost usmerjen človek se ukvarja s finančno špekulacijo, ki ti dokazano omogoča hitro obogatitev. »Živiš samo eno življenje in samo enkrat. Izživi ga do konca.« In to hitro. Mudi se. Ne varčuj. Čim večja potrošnja končno omogoča tudi čim večjo proizvodnjo, slednja čim več delovnih mest, katerih proizvod lahko tudi ni nikomur potreben. A se proizvaja. Napredek, ki nima konca. Do onemoglosti bi lahko nadaljevali s tem »evangelijem naprednosti«, saj ene neumnosti rodijo druge in se nadaljujejo v tretjih, četrtih..., brez konca. Ki pa prej ali slej pride. In zahteva svoj davek.

Vsa ta »naprednost« ni brez sleherne osnove. Osnove so velikanski in neustavljivi tehnološki napredek na vseh področjih ljudske ustvarjalnosti. Spremembe so tako velike, da jih svet enostavno ni sposoben sproti prebaviti in uskladiti z obstoječimi družbenimi odnosi, ki pa imajo vse velik del svojih korenin v preteklosti, kjer je bilo treba odgovarjati na povsem drugačne izzive. Zato so današnji odgovori večinoma pomanjkljivi, neustrezní ali celo protislovní. Naši so v tem pogledu posebej poučni! In opozorilni, tudi z negativne strani.

Ves svet je brez pravih odgovorov, ki pa so taki, da terjajo razmislek o samih temeljih današnjega načina življenja. Ne gre samo za nove miselne preboje, pač pa za spremembo življenja, kar je seveda povezano z velikanskimi investiranimi interesi ne samo posameznikov, ampak celih narodov in družbenih segmentov. Ne gre torej samo za iskanje novih odgovorov. V še večji meri

gre za premagovanje odpora proti spremembam. Ljudje na splošno niso pripravljeni spremeniti načina življenja, posebej če je to povezano z odpovedmi dotedanjim ugodnostim. Dokaze imamo v lastnih izkušnjah. Ljudje so na splošno pripravljeni sprejeti samo spremembe, ki se jim ni mogoče izogniti, za katere nimajo druge izbire. To pa je včasih lahko usodno.

In kaj ima vse to dogajanje in razmišljanje opraviti s paradigmo, ki jo predstavlja pojem domoljubja, ki ga krepimo in simboliziramo s sklicevanjem na generala Maistra? General Maister je s svojo dejavnostjo posegel v narodna dogajanja, obrambo severne narodne meje, ko se je dejansko odločalo ne samo o delu narodnega ozemlja, ampak gledano z vidika dogajanj v naslednjem in zlasti današnjem obdobju, o samem preživetju naroda. Brez Maribora bi ob izgubi tretjine ostalega slovenskega ozemlja, zlasti na račun Italije, Slovenija zgubila smisel obstoja. V čem je tedaj srž problema? General je s svojim podvigom pokazal, da je obstoj naroda najvišji cilj, ki so mu podrejeni vsi drugi izvedeni cilji. Povedano z današnjim izrazoslovjem: biti in ostati to, kar si, je najvišji cilj slehernega bitja. Nacionalni interes je interes nacije, biti to, kar je zanjo specifično. Vsi drugi cilji so izvedeni iz tega osnovnega in morajo biti z njim s skladu. Biti to, kar si, je rezultat individualizacije, kot proces pridobivanja posebnih sistemskih lastnosti individuuma v nasprotju s popolno nediferenciranostjo okolj (stanje entropije). Ves razvoj v naravi, fizični in družbeni, je v svojem bistvu proces premagovanja entropije. Bitje, ki izgubi to silo, biti to, kar je oz. z razvojem pridobivati nove sistemske lastnosti, je zapisano odmrtnosti, entropiji. Izvedeno bi lahko samozavest, osebno in tudi nacionalno, imenovali tudi življenjsko silo, ki se upira entropiji. Smrt ni nič drugega kot izguba samozavesti, vračanje v stanje entropije. To samozavest in življenjsko silo bi v odnosu do lastnega obstoja v svoji posebnosti lahko imenovali tudi do-

moljubje. Gre za povsem racionalen razvoj in racionalno odzivanje na okolje. Kot sleherni racionalni proces lahko v svojem razvoju dobiva dodatno okrepitev s privzajanjem emocionalnih prvin, ki pa ne zanikajo njegove racionalne utemeljenosti, tako velja tudi za domoljubje, ki je povsem racionalen proces in so mu emocionalne prvine samo dodatna okrepitev. Z razvojem lahko izgubljamonekatere svoje lastnosti in privzemamo nove, se dvigamo na stopnjo višje kompleksnosti, nikoli pa ne nehamo biti to, kar smo. Če zanikamo nacionalni interes, smo se odpovedali svoji individualnosti. S tem nismo padli v socialno praznino. Postali smo nekaj drugega, kot smo bili. S filozofskega in etičnega stališča te spremembe še ne moremo opredeljevati kot zavržno ali nečastno dejanje, posebej če prehod ni vezan na nečastne ali neetične motive. Dejstvo pa je, da je pripadnost narodu navadno vezana tudi na vrsto socialnih odnosov in je bila

odpoved lastnemu narodu in prehod k drugemu vedno obravnavana vsaj z določeno mero sumljivosti o vezanosti na manj vzvišene motive. Vendar je to okoliščina, ki na bistvo problema nima vpliva.

Ohranjati lastno identiteto je temelj bioloških procesov na vseh področjih življenja. Ko ta sila začne usihati, je to že zunanji znak začetnega odmiranja, vračanje v stanje entropičnosti. Ko ni več zaupanja v samega sebe in v lastno moč! Zavest o lastni istovetnosti, katere sestavina je tudi pripadnost določeni socialni skupnosti, v naši razmerah predvsem narodu, pomeni tudi zavest o lastnih koreninah, zavest o svoji socialni funkciji. Zavest o lastnih koreninah ustvarja pri posamezniku potrebno samozaupanje, a hkrati tudi zavest o svojih socialnih dolžnostih. Pomanjkanje te zavesti, ki pa je s svoje strani posledica še globlje splošne socialne krize, je izhodišče za vse protislovnosti v našem družbenem

razvoju. Zavračanje domoljubja kot zastarelo ideološko navlako, dokazuje, da se družba neuspešno sooča s problemom svoje socialne integracije. Nesposobnost socialne integracije, vključevanja posameznika v družbo skupaj z njegovimi pravicami in dolžnostmi, je največja grožnja za sodobno družbo, ki ne ve več za svoje vrednostne temelje, ki je izgubila svojo vrednostno usmerjenost in jasnost svojih ciljev, ki ne ve pravih odgovorov na izzive, ki jih rojeva njen lastni tehnološki razvoj. To je največji socialni problem sodobne družbe. Kriza domoljubja, zanikanje nacionalnega interesa, nerazumevanje in zamenjavanje pojmov nacionalne zavesti z nacionalizmom in nacionalnim šovinizmom in vse prej omenjene ekonomske in socialne zablode, so samo zunanji znak temeljne krize sodobne družbe: nesposobnost socialne integracije na temelju novih razmer, ki jih je ustvaril tehnološki razvoj.

Zdravljica – avtoportret 2

Moj narod je praznoval 20-letnico svoje države. Bila sem prisotna na vseh prireditvah, proslavah, akademijah, odkritjih obeležij, slovesnostih, jubilejnih pohodih in še na marsičem. Vseh je bilo, če se prav spomnim, krepko čez 1500. Po običaju sem nastopila prva. Sledili so razni govorniki, nastopajoči otroci, mladostniki, starejši, starostniki, ljubiteljski in poklicni umetniki. Na pomembnejših proslavah so se morali z mano ukvarjati učitelji na osnovnih šolah, ljubiteljski in poklicni režiserji. Zdaj, ko je to mimo in ko sem še malo utrujena, lahko pogledam, kaj so počeli z mano.

O, kar lepo je bilo! Na vseh osnovnih šolah v Sloveniji, ki jih je s podružnicami vred okoli 800, sem bila lepo predstavljena. Moj prvi oče France Prešeren in moj drugi oče Stanko Premrl bi bila zadovolj-

na, saj so me izvedli takšno, kakršno sta me napisala: v péti obliki, včasih pa tudi s spremljavo. Zato gre moja iskrena zahvala in čestitka vsem učiteljem glasbene vzgoje na osnovnih šolah in njihovim mladim pevcem!

Na občinskih in krajevnih proslavah pa je bila slika že drugačna. Uradniki, ki pripravljajo proslave (in njihovi župani), večinoma ne poznajo mojega bista, še manj pa Zakona o himni republike Slovenije (Uradni list RS št. 14/90), kjer je za himno določeno, da se sedma kitica Prešernove Zdravljice (Žive naj ...) poje na melodijo skladatelja Stanka Premrla.

No, nekateri so to upoštevali, čeprav se niti ne zavedajo, da bi to morali. Slab zgled slovenskih medijev in njihovih pogrošnih prireditev, oddaj, šovov in kontaktnih

oddaj pa navaja organizatorje proslav ob največjih državnih praznikih na aktualno, kratkosapno in popularno izvedbo mene (v stilu predizbora za talente ali karaoke). V državnem zboru ste me slišali celo ob spremljavi tipičnega slovenskega glasbila - vibrafona. Običajno me izvajajo ali solistično, in to slabe pubertetniške popevkariče, ali komercialni ansambli ali pa pihalni orkestri samo v inštrumentalni izvedbi. To slednje me je še najbolj razjezilo. Prav na letošnji proslavi na državni ravni, ki jo je režiral šolani režiser, sem bila izvedena le v inštrumentalni izvedbi. Režiser ni upošteval Zakona o himni Republike Slovenije o moji izvedbi, naročnik – državni protokol pa ga je za to celo plačal!

Jaz pa sem ugledna stara gospa, rojena leta 1844 (Prešeren), v péti

Slovenska himna v državnem zboru

Jelka Šertel

Ob 20. obletnici osamosvojitve Republike Slovenije smo prisostvovali praznovanju in državnemu slavju, tako v Državnem zboru RS, kot na številnih drugih dogodkih, z vrhuncem na osrednji prireditvi, ki se je odvijala pred Univerzo v Ljubljani, na Kongresnem trgu. Vsem navzočim je spregovoril predsednik Republike Slovenije, dr. Danilo Turk.

Prešernova Zdravljica, prelita v državno himno, je najvišja pesem naše države. Ob njenem petju veljajo točno določena pravila. Ni je mogoče prepevati kar tako, se iz nje norčevati, niti je ni mogoče prepevati kjerkoli in kakorkoli. Je simbol naše države.

Gre za slavnostno pesem države. Ob poslušanju državne himne je

potrebno spoštljivo vstati in biti v ta namen spoštljivo tiho in dostojanstveno stati mirno.

Po zaključenem poslušanju državne himne je dovoljeno zopet sestiti ali se premakniti. Ob koncu državne himne se tudi ne spodobi ploskati.

V nekdanji skupni državi smo takratno skupno, državno himno poslušali stoje, z zadrževanim dihom ter bili kot poslušalci priča vrhunskemu nastopu mogočnih pevskih zborov ter spremljavi najboljših orkestrov. Preplavljali so nas mogočni občutki, ki so nam dvigali samozavest, ponos in občutek skupne moči in pripadnosti. Državna himna nam je vsem utrjevala ponos in gradila občutek skupne pripadnosti. V svetu smo bili kot država prepovedani in upoštevani. Nekdanja skupna država je predsedovala tudi neuvrščeni.

Slovenska državna himna, letos zapeta v Državnem zboru, je diametralno nasprotje zgoraj opisanemu.

Slovensko državno himno je zapela ena sama oseba.

Elitistično, suho, brezosebno, hladno, brez srca.

To deluje, kljub pevkinemu odličnemu glasu, neustrezno, prazno, puščobno, neslovesno. Daleč od zanosne sporočilnosti, ki jo mora nositi vsaka državna himna katere koli države na svetu! Na tak način zapeta državna himna se sprevrže v svoje nasprotje, saj nima nikakršnega domoljubnega naboja niti sporočilnosti.

Na nek način letošnja zapeta državna himna v Državnem zboru spominja, glede na izbiro izvajalke, na nekdanjo skupno državo, predsedujočo neuvrščeni. Če je temu tako, velja predlagati organizatorjem, da to upoštevajo in za prihodnje leto povabijo k izvajanju slovenske državne himne morda vrhunskega tenorista iz jugovzhodne Azije ali iz katerega drugega kontinenta, ki jo bo zapel v odlični slovenščini.

Pri tem velja predlagati dosledno in enakopravno zastopnost vseh celin, ras, barv kože itd...

Kakšna država smo? Drugod po svetu državljani vsake države himno vzneseno zapojejo vsi!

Kot pa da pri nas ne bi imeli kvalitetnih, vrhunskih domačih pevskih zborov in kot bi se sramovali državno himno zapeti mogočno, ponosno in ob glasni spremljavi velikega orkestra ali orkestrov. In z njimi tudi vsi državljani!

Državni simboli ne morejo biti predmet eksperimentiranja naključnih organizatorjev nekega državnega dogodka. Državni simboli so to, kar so in ne sme se jih izničevati in minorizirati!

Številčnost prebivalcev neke države pa ne pomeni tudi majhnosti pameti njenih državljanov, na kar organizatorji slavnostne prireditve v državnem zboru niso pomislili. Škoda!

preobleki pa rojena leta 1904 (Premrl). Stara sem več kot šestdeset let. Stanko Premrl je za mojo izvedbo napisal oznako: Čvrsto. Z mano ne boste delali tako! Tudi znani in ugledni režiserji ne! Sram vas bodi!

Ko sem se že tako razjezila, naj še zapišem, da sem bila na eni od občinskih proslav. Mojemu bratu, slovenskemu grbu, se je zgodilo naslednje: na belem panoju scene je najstnik sprejal moder Triglav (pravilno: modro nebo, bel Triglav). Nad Triglavom pa je narisal tri peterokrake zvezde (pravilno: tri šesterokrake zvezde). Izvedena sem bila le instrumentalno. Tudi ta prireditev je bila režirana.

Lep pozdrav, vaša Zdravljica! po nareku zapisal Mitja Gobec, Ptuj

»Himna je zakon« ali odnos mladih do državnih simbolov

mag. Janez Damjan, Darja Vidovič, Dušan Vodeb

Pri površnem opazovanju obnašanja in načina oblačenja slovenskih srednješolcev bi lahko sklepali, da so jim znaki in znamke iz komercialnega sveta ali drugih kulturnih okolij mnogo bližji od naših državnih simbolov. Po pogovoru z mladimi pa ugotovimo, da so napisi in podobe na njihovih majicah v glavnem samo dekoracija, trenutni pripomoček za iskanje individualnosti, ne pa odraz njihovih vrednot ali prepričanj. Slovenska mladina res ne nosi majic s slovenskim grbom in zastavo ter ne poje himne po ulicah, vendar to ne pomeni, da naših državnih simbolov ne poznajo in ne spoštujejo. Raziskave (Mladi in EU, FDV, 2010 in Mladi in razvoj patriotizma, FDV, 2008) kažejo, da več kot 95% srednješolcev pravilno prepozna slovensko zastavo, da jih preko 90% pozna uradne slovenske simbole, da jih velika večina pozna glavne slovenske praznike in da je kar tri četrtine izmed njih ponosnih, da živi v Sloveniji.

V naši raziskavi, ki je potekala v decembru 2010 in je zajela 475 dijakov in dijakinj na petih slovenskih srednjih šolah, nas je zanimal predvsem

odnos dijakov do družbe, države in državljanstva. V nizu trditvev, ki so preverjale njihove socialne in državljanske kompetence ter aktivno dr-

žavljanstvo, so nekatere še posebej zanimive za osvetlitev odnosa mladih do državnih simbolov, državljanstva in predstavljanja države.

Trditve, povezane z odnosom do državnih simbolov, elementov državnosti in predstavnikov države	Poprečna stopnja strinjanja na lestvici od 1 do 5
Igralci slovenskih reprezentanc bi morali znati peti našo himno.	4,38
Slovenski jezik je pogoj za obstoj slovenskega naroda	4,38
Slovenskem državljanstvu se ne bi nikoli odrekel.	4,08
Zelo sem ponosen na slovensko nogometno reprezentanco.	3,77
Raje gledam »svojo« nadaljevanko kot TV-prenos državne proslave.	3,65
Aktivno sodelovanje na šolski ali krajevni proslavi je primerna oblika razvijanja domoljubja.	3,24
Ogled državne proslave je primerna oblika razvijanja domoljubja.	3,20
Obešanje zastave ni staromodno.	3,11
Poslušanje slovenske glasbe je primerna oblika razvijanja domoljubja.	2,79
Rad prepevam slovenske narodne pesmi.	2,41

Iz tabele lahko razberemo, da velika večina vprašanih dijakov zelo ceni slovensko državljanstvo, se zaveda pomena slovenskega jezika za obstoj naroda in nekako zahteva, da bi igralci slovenskih reprezentanc morali znati peti našo himno. Pri ostalih trditvah pa srednje poprečne vrednosti kažejo, da so med dijaki velike razlike, od močne-

ga strinjanja do nestrinjanja. Na slovensko nogometno reprezentanco je zelo ponosnih dve tretjini vprašanih in pri tem je zanimivo, da dekleta celo v rahlu večji meri kot fantje. Po drugi strani nekaj več deklet daje prednost »svoji« nadaljevanki kot TV prenosu državne proslave. Državna proslava verjetno res ni najbolj privlačen TV program,

zato pa skoraj polovica dijakov in dijakinj meni, da bi ogled državne proslave in aktivno sodelovanje na šolski ali krajevni proslavi lahko bila primerna pedagoška oblika za razvijanje domoljubja in usposabljanje za aktivno državljanstvo. Praktične izkušnje potrjujejo, da dijaki takšne dogodke zelo pozitivno sprejemajo in radi sodelujejo.

Poznavanje zaporedja barv na slovenski zastavi je izziv za mnoge odrasle prebivalce Slovenije, med vprašanimi dijaki pa jih je 83,1 % prepoznalo pravilno zaporedje bele, modre in rdeče barve. Med državnimi prazniki na številnih stavbah in domovih žal ni izobešenih državnih zastav. Razlogi za takšno stanje so zagotovo raznoliki, menimo pa da ni v ospredju negativen odnos do zastave. Samo 6,6 % vprašanih dijakov namreč meni, da je izobešanje zastave staromodno, vsi ostali pa se s tem niso strinjali. Priljubljenost slovenske zastave lahko opazujemo na športnih dogodkih in zagotovo bi lahko s praktičnimi nasveti ter tehnično podporo lastnikom hiš dosegli, da bi naši kraji med državnimi prazniki bili v večji meri okrašeni z zastavami.

Prepevanje slovenskih narodnih pesmi večini dijakov ni blizu, po drugi strani pa kar četrtina fantov in nekaj

manj deklet pravi, da jih radi pojejo. Ta številka sploh ni tako nizka, če upoštevamo kako malo priložnosti imajo srednješolci za petje narodnih pesmi. Glasba nasploh je sicer za mlade eden najbolj pomembnih načinov komunikacije in njihova glasbena skupina jim je enako blizu kot njihova razširjena družina, mesto ali športni klub. Poslušanje slovenske glasbe se sicer zdi le dobri četrtini dijakov primeren način za razvijanje domoljubja, a priložnost je vredna nadaljnje pozornosti.

Domoljubje se v literaturi razume predvsem kot čustvo, a hkrati vemo, kako pomembno je izražanje čustev za njihovo utrjevanje. V naši raziskavi smo domoljubje raziskovali predvsem kot pripadnost državi Sloveniji na petstopenjski lestvici. Odgovore oz. oceni 1 in 2 (»nimam rad oz. ne čutim pripadnosti«) smo združili in tako dobili

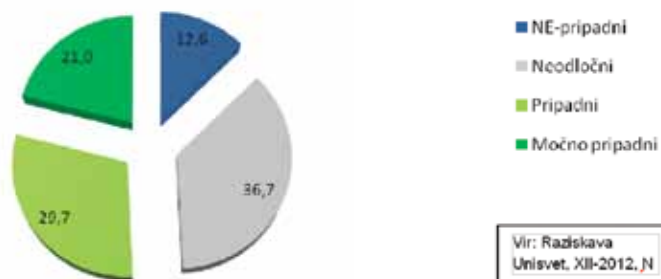
štiri segmente mladih glede na stopnjo pripadnosti svoji državi.

Na sliki vidimo, da skoraj točno polovica dijakov izraža močno pripadnost svoji državi, eni petini pa je država celo tako blizu kot ožja družina. Ta odnos ni povezan s spolom ali starostjo dijakov, prav tako nanj ni imela pomembnega vpliva nobena druga spremenljivka v naši raziskavi. Očitno gre za globlje osebne značilnosti in individualne izkušnje, kar se je potrdilo v razgovorih z dijaki. Mnogi so npr. izpostavili pomen izkušenj s tujino oz. tujim okoljem, kot so samostojno potovanje v tujino, izmenjava dijakov ipd.

Dijaki, ki čutijo močnejšo pripadnost državi se statistično pomembno bolj strinjajo z vsemi trditvami, ki so našteje v zgornji tabeli. To so dijaki, ki kažejo višjo stopnjo razumevanja aktivnega državljanstva, od interesa za volitve do pripravljenosti pomoči revnim, brezposelnim, ti dijaki pa so tudi bolj zainteresirani za družbeno dogajanje. Rezultati kažejo, da spodbujanje pozitivnega odnosa dijakov do državnih simbolov in njihove uporabe pomaga pri krepitvi pripadnosti državi in posledično aktivnega državljanstva. Mogoče je torej vplivati in razvijati aktivno državljanstvo med mladimi, vendar moramo pri tem upoštevati njihovo različnost in interese.

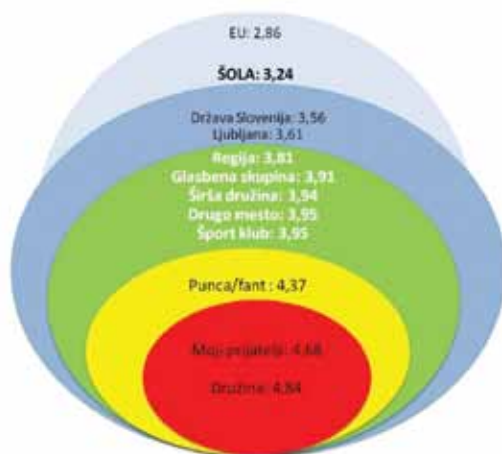
Naj poudarimo, da gre za spodbujanje v pozitivnem smislu, torej za nagrajevanje domoljubnega obnašanja, ki že obstaja ter njegovo povezovanje z načinom življenja, ki je mladim blizu. Značilen primer je lahko glasba, ki je pomembna praktično za vse mlade. Slovenska himna je mladim blizu, zdi se jim pomembno, da jo znajo peti naši športniki in drugi. Pri tem jih lahko pomagamo npr. tako, da povežemo naše športnike in glasbenike, spodbujamo aktivno petje himne ob pravih priložnostih tudi s pomočjo tekmovanj in drugih oblik, ki naj jih ponujajo novi mediji. Našteta dejstva in predlogi so priložnost ne samo za Zvezo društev generala Maistra, ampak tudi za športne zveze, Olimpijski komite in vse, ki se zavedajo svoje vloge pri razvoju domoljubja in aktivnega državljanstva prebivalcev Slovenije.

Velikost segmentov (v %) glede na pripadnost državi Sloveniji

Poprečne stopnje pripadnosti različnim družbenim skupinam

(Vir: Raziskava Unisvet, XII-2012, N = 471)

Dijaki so v raziskavi na petstopenjski lestvici ocenjevali svojo pripadnost oz. stopnjo bližine različnim družbenim skupinam. Najbolj so povezani s svojo družino in prijatelji, najmanj z Evropsko unijo in šolo.

Pomen vloge oborožene sile za narodno emancipacijo slovenskega naroda

Slovenci smo v 20. stoletju šli skozi burne zgodovinske dogodke in dejanja, ki so življenjsko pomembno odločali o slovenski narodni usodi. Omenimo le tri vojne, 1. in 2. svetovno vojno in razplet po njej ter obrambno vojno samostojne Slovenije junija 1991.

V vsem tem dogajanju je pomembno vlogo odigral tudi vojaški dejavnik. V tistih dogajanjih in dejanjih, ko je slovenski narod nastopil z lastno oboroženo silo, si je uspel izboriti mnogo boljši položaj, kot pa v tistih dogajanjih, ko se je zanašal samo na mednarodno pravičnost in arbitražo.

V prvem velikem prelomnem dogajanju ob koncu prve svetovne vojne, ko smo se Slovenci odločili zapustiti stoletno habsburško monarhijo, smo bili brez svoje vojske.

Polkov habsburške monarhije, v katerih so precej številno služili Slovenci, ni mogoče šteti za slovensko vojsko, čeprav so bili mnogi Slovenci v njej narodno zavedni. Edina oborožena sila, ki si jo je ustvaril slovenski narod za uveljavitev svojih narodnih pravic, je bila prostovoljna vojska, ki jo je organiziral general Rudolf Maister. Njemu in tej njegovi vojski gre zasluga, da sta Maribor in njegova okolica ostala slovenska in bila vključena v zedinjeno Slovenijo v jugoslovanski državi. Na Primorskem takšnega organizatorja in takšne vojske nismo imeli in se nismo mogli z ničemer upreti italijanskemu imperializmu in njegovi okupaciji.

V drugi svetovni vojni se je slovenski narod začel že v prvih mesecih okupacije z oboroženim bojem upirati italijanskemu in nemškemu okupatorju. Politična organizacija Osvobodilna fronta slovenskega naroda je organizirala slovensko partizansko vojsko na vsem slovenskem etičnem ozemlju. Že leta 1941 je imela kar nekaj večjih spopadov z okupatorji. Ti so se stopnjevali v naslednjih letih, ko je slovenska partizanska vojska, vključena v vsejugoslovansko, že ustanovila večje vojaške enote. Cilj OF in partizanske vojske je bil osvoboditi vse slovensko etično ozemlje, vzpostaviti Zedinjeno Slovenijo – avtonomno republiko v okviru nove Federativne jugoslovanske države. To ji je tudi v glavnem uspelo. Ob koncu vojne je slovenska partizanska vojska, v kateri so si vso oblast sicer uzurpirali komunisti, osvobodila vse slovensko etično ozemlje. Le zaradi spleta imperialističnih sil se je po koncu vojne morala umakniti iz Trsta in s Koroške.

V tretjem ključnem dejanju slovenskega naroda ob koncu 20. stoletja, ob ustanovitvi samostojne slovenske države, je zopet slovenska oborožena sila, slovenska teritorialna obramba in slovenska policija (ki je poslušala slovensko demokratično izvoljeno politično vodstvo) odigrala pomembno vlogo pri obrambi slovenske samostojnosti. Čeprav maloštevilna in tehnično slabše oborožena kot agresorska Jugoslovanska armada.

Toda slovenske oborožene sile so bile narodno zavedne, dobro so vedele, da se borijo za pravično stvar, za narodno svobodo in suverenost. Bile so dobro vodene in odločne v akciji. Kar pa je zelo pomembno, uživale so intenzivno, precej množično podporo slovenskega ljudstva. Tako so uspele po tednu dni oboroženih spopadov Jugoslovansko armado stisniti v takšen položaj, da bi morala enostavno kapitulirati, če se ne bi začela posredniška politična misija Evropske skupnosti, ki je izposlovala premirje, ki je posledično omogočilo ohranitev slovenske državne samostojnosti..

dr. Jelena Juvan, dr. Vladimir Prebilič

Transformacija odnosov med vojsko in civilno družbo?

Dobri civilno vojaški odnosi predstavljajo temeljni pogoj, ki dovoljuje večjo in bolj aktivno vključenost civilne družbe na področju zagotavljanja nacionalne varnosti in na področju delovanja same vojaške organizacije. Področje civilno vojaških odnosov je kompleksno področje in je dejansko veliko več kot samo odnosi med civilnim okoljem in vojaško organizacijo, je širok splet medsebojnih odvisnosti, stikov in interesov pristojnih državnih organov, drugih družbenih organizacij, najširše javnosti ter vojske.

Znotraj civilno vojaških odnosov je mogoče identificirati več področij, kot najpomembnejše pa lahko opredelimo razmerje med najvišjimi izvršnimi in najvišjimi vojaškimi organi države, med politiko in vojaško stroko. Politika odloča o bistvenih vprašanih vojne in o uporabi vojaške sile, vojski določa naloge in sredstva ter jo nadzira.

Za obravnavo civilno vojaških odnosov je mogoče uporabiti različne teoretične predpostavke. Ena izmed takšnih je klasifikacija civilno vojaških odnosov ameriškega politologa Samuela P. Huntigtona, ki opredeljuje pet idealnih tipov civilno-vojaških odnosov glede na ideologijo, politično moč vojske, in vojaški profesionalizem:

- 1• **Protivojaška ideologija, visoka politična moč vojske in nizek vojaški profesionalizem** so značilnosti primitivnih družb, kjer je vojaški profesionalizem zavrt, ali v razvitejših družbah, kjer je nenadno ogrožanje povečalo politično moč vojske;
- 2• **Protivojaška ideologija, nizka politična moč vojske in nizek vojaški profesionalizem** se po-

javljajo tam, kjer je ideologija tako vsiljena, da vojska pred njenim vplivom ne more pobegniti;

- 3• **Protivojaška ideologija, nizka politična moč vojske in visok vojaški profesionalizem** se pojavljajo v družbah, ki so le malo vojaško ogrožene;
- 4• **Provojaška ideologija, visoka politična moč vojske in visok vojaški profesionalizem** se pojavljajo v družbah, ki so stalno ogrožene, in kjer je ideologija skladna z vojaškimi vrednotami;
- 5• V družbah, ki niso zelo ogrožene, in jim vlada konzervativna ali druga z vojaškimi vrednotami skladna ideologija, prevladuje **provojaška ideologija, nizka politična moč vojske in visok vojaški profesionalizem**.

Priznani ameriški vojaški sociolog Charles Moskos povezuje tip civilno-vojaških odnosov z ogroženostjo neke družbe z vojno. Svojo tezo o povezanosti civilno-vojaških odnosov s tipom družbe glede na verjetnost vojne Moskos dokazuje s kazalniki:

- finančna sredstva (glede na tip družbe se spreminja količina denarja namenjenega za vojsko in način njegove porabe),
- notranja organizacija vojske (razlika med institucionalnim in poklicnim, v vlogah in pomenih posameznih zvrsti oboroženih sil),
- odnos vojske do novih vrednot (npr. ugovor vesti),
- vrste kadrov in načinov usposabljanja (premik od obvezniškega popolnjenja k poklicnemu z obsežnim rezervnim kadrom ter državljanska služba kot alternativa vojaški);
- spremenjena podoba vojaškega poklica (od bojevnika k menedžerju in učitelju) ter
- spremenjena ocena vojske v očeh javnosti (Moskos npr. pričakuje vedno manj podpore).

Morris Janowitz opredeli tri modele civilno-vojaških odnosov: (1) aristokratski model (prepletanje vojaške in politične elite), (2) demokratični model (civilna politična in vojaška elita sta strogo ločeni) in (3) totalitarni

model (politični nadzor nad vojsko izvaja enopartijski politični sistem).

V spreminjanju odnosov med vojaško organizacijo in civilno družbo v slovenskem prostoru je mogoče identificirati nekaj ključnih časovnih točk (časovnih obdobj), v katerih je mogoče identificirati različne odnose med družbo in vojaško organizacijo, bodisi zaradi spremenjene narave same vojaške organizacije, bodisi zaradi sprememb v civilni družbi bodisi zaradi zunanjih, tudi mednarodnih dejavnikov.

Prispevek analizira štiri zgodovinska prelomna obdobja: konec I. svetovne vojne z boji za severno mejo in oblikovanjem vojaške strukture

Države SHS; obdobje NOB in izgradnja partizanske vojske; osamosvojitve Slovenije in oblikovanje Slovenske vojske ter profesionalizacija Slovenske vojske in njena popolna integracija v obrambni sistem NATO. Osamosvojitve Slovenije in prehod iz nekdanjega avtoritarnega režima v demokratično politično ureditev je eden izmed ključnih dejavnikov, ki so bistveno vplivali na spremembo delovanja ključnih političnih institucij slovenske države, njenih oboroženih sil, ter njunih medsebojnih odnosov in razmerij. Kot drugi mejnik, ki je bistveno vplival na spremembo civilno-vojaških odnosov v Sloveniji, je mogoče določiti odločitev za ukinitvev služenja vojaškega roka in prehod na

popolnoma prostovoljne oborožene sile. Poklicne oborožene sile zahtevajo in pričakujejo drugačen odnos do civilnega okolja in obratno, kot pa oborožene sile, ki se popolnjujejo z obvezniki. Namen analize in prispevka je odgovoriti na vprašanje ali je skozi daljše časovne obdobje v slovenskem prostoru mogoče dejansko govoriti tudi o transformaciji odnosov med vojaško organizacijo in civilno družbo. Ali ne gre mogoče za identične procese, neodvisne od časa in drugih zunanjih okoliščin? Prispevek v ta namen analizira odnose med civilno družbo in različnimi tipi vojaške organizacije glede na različne kazalnike in glede na štiri časovna obdobja.

mag. Zvezdan Marković

Vloga civilne družbe pri oblikovanju vojske Države SHS

Največja pridobitev slovenske politične osamosvojitve in narodne osvoboditve, ki se je zgodila konec oktobra in novembra 1918, je bila lastna nacionalna državnost. Ta se je udeležila v ustanovitvi Države Slovencev, Hrvatov in Srbov (SHS). Velika večina Slovencev je pred tem živela v Avstro-Ogrski monarhiji. Pred ustanovitvijo Države SHS je posledično morala velika večina slovenskih vojaških obveznikov služiti vojaški rok v avstro-ogrski vojski. Že v drugi polovici leta 1918 je bilo vse več znamenj, da ima avstro-ogrsko vojska velike težave, saj se je povečalo število dezertarjev, vojaki in cele enote so se začeli odkrito upirati poveljem ter so na različne načine izražali svoje nezadovoljstvo in izvajali upore, v zaledju pa se je močno krepil zeleni kader. Iz teh dogajanj niso bili izvzeti tudi slovenski častniki in vojaki, kot častniki in vojaki avstro-ogrsko vojske. Pri nekaterih dogodkih jih lahko najdemo celo v ospredju dogajanja.

Oktobra 1918 je že postalo jasno, da bo potrebno določiti mejo med Slovenci in Nemci na severu. To spoznanje je prisililo slovensko politično vodstvo, da je računalo na slovenske polke avstro-ogrsko vojske.

Slovenski in hrvaški politiki so se pred propadom države, do katerega je prišlo prej kot so pričakovali, pripravljali na narodno samostojnost in svojo državo. Po eni strani so skupaj z Jugoslovanskim odborom potekala pogajanja s srbsko vlado, po drugi pa je bilo treba tudi doma storiti vse za prevzem oblasti in zavarovanje ozemlja. Slovenski politiki so vedeli, da bodo za svoje cilje potrebovali tudi vojsko, zato so od vojnega ministra zahtevali vrnitev slovenskih polkov v domovino. Ti polki pa so bili še daleč od domovine in njihova vrnitev je bila negotova. Z italijanske fronte se je umikalo avstro-ogrsko vojaštvo. Zato se je Narodni svet odločil za ustanovitev narodnih straž, ki naj bi varovale prebivalstvo in imetje.

Slovensko vojaštvo je odigralo odločilno vlogo pri prevzemu oblasti 29.

oktobra 1918 v Ljubljani. Zgodil se je prevrat. Tega dne je v Ljubljani potekala velika manifestacija, ki je bila usklajena z manifestacijo v Zagrebu. Manifestacije se je udeležilo več kot 30.000 ljudi in približno 200 slovenskih častnikov in vojakov. Slovesno so razglasili novo jugoslovansko državo, Državo SHS. Pod pritiskom razpoloženja zbrane množice je bil dopuščen nastop nadporočnika dr. Mihajla Rostoharja, ki je v svojem imenu in imenu prisotnih slovenskih častnikov odpovedal prisego habsburškemu cesarju in obljubil zvestobo novi državi. V tistem prelomnem trenutku sta se iz jugoslovanskega gibanja na Slovenskem rodili slovenska državnost in samostojnost Države SHS. Šlo je za dejanje narodne samoodločbe. Slovenska samoodločba je temeljila na razpoloženju zbrane množice in opredelitve vojaštva za Jugoslavijo, civilna družba pa je nudila močno podporo nastajajočemu slovenskemu vojaštvu.

Slovensko vojaštvo je imelo ob narodni samoodločbi konec oktobra

in v novembru 1918 v resnici zelo pomembno vlogo. S svojimi ukrepi je v vojaškem pogledu obvarovalo narodno osvoboditev in državno osamosvojitve slovenskega naroda ter je odločilno prispevalo formalnemu oblikovanju Narodne vlade, saj je opozorilo Narodni svet, da če ne imenuje Narodne vlade, da bo prevzelo oblast slovensko vojaštvo, kar je pospešilo sestavo prve slovenske narodne vlade in odstavitev deželne-

ga predsednika Attemsa.

Na drugi strani lahko opazimo, da so se politične elite, ki še niso bile povsem utrjene, čutile ogrožene s strani vojaštva, saj so, kljub dejstvu, da so vojaški poveljniki izrazili novi državi iskreno lojalnost in da med njimi ni bilo veliko nacionalnih zanesenjakov, videli v vojski enega svojih največjih tekmecev. In prav ta politična elita je v lojalnost vojaškega kadra v mladi

državi začela dvomiti. Njihovi strahovi pa so se pojavili, ker so imeli njeni generali, kljub šibki vojaški sili, realno moč. V relativno kratkem času se je politična elita odvrnila od ustvarjanja vojske Države SHS in se ni več zoperstavljala ustvarjanju nove vojske po srbskem vzoru, kar pa je bilo povezano z združevanjem s srbsko vojsko in Države SHS ter Kraljevine Srbije v novo Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev.

dr. Boris Mlakar

Podpora civilne sfere domobranski vojski pri protipartizanskem vojskovanju na Slovenskem

Tako vodilni subjekti protirevolucionarnega tabora kot tudi posebej vodstvo Slovenskega domobranstva so v svojih izhodiščih strateškega in taktičnega nastopanja proti partizanskemu gibanju vedno poudarjali, da je večina slovenskega prebivalstva, posebej še kmečkega stanu, na njihovi strani. Le partizanskemu terorju da gre pripisati, da ta večina ne more priti svobodno do izraza. V tem pogledu so predvsem izpostavljali območje Dolenjske in Notranjske, pri čemer pa so priznavali, da so večja središča, še posebej tista urbanega značaja, večinsko na strani partizanov, medtem ko naj bi bil obrnjen položaj na podeželskih ruralnih območjih. Takšne ocene v razmerah vojne in še posebej v razmerah bratomornega spopada seveda ni bilo mogoče resno preveriti, čeprav obstaja kar nekaj indicev, ki kažejo na njeno utemeljenost. Mednje spadajo tudi ocene usmerjenosti prebivalstva po dolenjskih in notranjskih občinah, ki so jih v letu 1944 in 1945 podajali organi Ozne; tu gre za ocene za številne vasi v okrajih Ljubljanske pokrajine, podane tudi v obliki odstotkov, npr. v tej vasi je toliko odstotkov za »belo gardo« (»bega«), toliko je sredincev, skrivačev in toliko je ljudi za Osvoobodilno fronto ipd. Številne proti OF

usmerjene vasi je Ozna tako identificirala celo v Beli krajini. Take ocene je seveda potrebno jemati kritično, saj so bile izdelane od organov, ki so bili »poklicno« pozorni na nasprotnike, poleg tega pa je povečini šlo za naselja pod partizansko kontrolo. Ob tedanjih slovenskih razmerah, ko je zaradi preživetja pri ljudeh prihajalo tudi do prikrivanja svoje usmeritve, je previdnost sprejemanja takih ocen kot gotovo dejstvo še posebej potrebna.

Civilno prebivalstvo je bilo v partizanskem taboru v veliki meri organizirano prek podpornih organizacij, prek katerih je partizanska vojska dobivala logistično, materialno, moralno in drugo podporo. Pri domobranski vojski je bil primerjalno gledano položaj drugačen, predvsem zaradi različnega izhodiščnega nastopa te vojske. Domobranci so bili nastanjeni predvsem v stalnih postojankah, ki so bile zgoščene predvsem vzdolž komunikacijskih povezav, kar je bilo seveda posledica zahtev in potreb nadrejenega nemškega poveljstva. Zato domobranske enote za razliko od vedno gibljivih partizanskih enot niso mogle stalno pokrivati večjega terena. Posamezne postojanke so sicer imele svoj vplivni radius, ki so ga vzpostavljale s pogostimi izvidni-

cam, patroljami in zasedami. Prebivalstvo na teh območjih je, v kolikor je simpatiziralo z domobranci, le-tem sicer lahko pomagalo z informacijami, prenočišči, hrano, skratka z gostoljubjem, vendar se je s tem izpostavljalo partizanskim represalijam v obdobjih, ko so se domobranci umaknili v postojanke. Delno se je to spremenilo sredi leta 1944, ko se je domobranska taktika nadgradila in v mobilnosti vsaj delno približala partizanski, kar pa je pomenilo, da se je v podobni nevarnosti sedaj znašel partizanom naklonjen del prebivalstva. Sicer pa je bil domobranski koncept v tem pogledu tak, da je treba doseči, da OF naklonjeni del prebivalstva pokaže svoj »pravi obraz«, nakar bi bile fronte jasne in domobranski tabor bi imel nato lažjo nalogo. Predvsem je domobransko in sploh protirevolucionarno vodstvo vznemirjalo vprašanje t.i. terencev, za katerega so vsi domobranski subjekti ugotavljali, da z njimi partizanstvo stoji ali pade. Zato pa je bil potreben neizprosni nastop prav proti terencem oziroma t.i. čiščenje zaledja ali kot se je izrazil domobranski poročnik Stanislav Buda: »domobranci niso zasedali ozemlja, ampak so ga le čistili«.

Domobranstvo pa svojih »terencev« v obsegu, kot je to veljalo za OF, niso

imeli in to iz preprostega razloga, ker niso imeli svoje trdne organizacije na terenu. V študiji z naslovom »Načela domobranske taktike« je bil sicer izražen načrt, da se v boju proti domačemu nasprotniku vzpostavi tudi »naša lastna protiterenska mreža«, v katero bi se morali vključiti vsi domobranski somišljeniki, brez obzira na spol, starost in stan. Toda to je bila zgolj neuresničljiva želja. Na določenih območjih je sicer bilo mogoče zaznati splošno simpatijo prebivalstva do domobranske stvari, vendar je bila to povečini posledica ideološkega razkola še iz poletja 1942, predvsem pa so bile posredi sorodstvene povezave. Vasi, ki so dale mnogo domobrancev, so seveda z domobranstvom simpatizirale oziroma z njim »držale« že iz preprostega človeškega vzroka skrbi za svojce. Takšne številne ad hoc povezave domobranskih postojank z bližnjimi ali tudi bolj oddaljenimi vasi je partizanska obveščevalna služba pogosto

označevala kot utrjene obveščevalne kanale in mreže, kar je včasih ustrezalo dejanskemu stanju, pogosto pa ne. Vsekakor pa so domobranci največ koristi od civilnega prebivalstva imeli prav na ožjem obveščevalnem področju. Obveščevalne podatke o nasprotniku, t.j. o partizanskih enotah in organizacijah OF, so zbirali na več načinov. Lahko so, kot smo že omenili, podeželski domobranski obveščevalni centri imeli na terenu svoje zaupnike ali manjše obveščevalne mreže. Druga pogosta možnost se je domobranskim enotam nudila ob pogostem patroljiranju in pošiljanju izvidnic, ko so prišli v stik z naklonjenim prebivalstvom ali sovaščani, znanci, sorodniki, ter od njih pridobili zelene podatke; seveda se je dogajalo, da so informacije tudi izsiljevali. Tretja, tudi pogosta možnost se je nudila ob obiskih sorodnikov domobrancev ali pa enostavno ob prehajanju ljudi s partizanskega ozemlja v mesta ali večja

središča z namenom nakupov ali drugih opravkov. Ob tem so se seveda izmenjavale informacije, kar ni nujno pomenilo ovaduštva ali izdajanja v klasičnem pomenu besede. Nadalje so ob obiskih domobranskih enot po vaseh domobrancem sorodniki in somišljeniki nudili različne vrste podporo, lahko v hrani, prenočišču, obleki ipd. Načeloma so sicer domobranske enote imele zagotovljeno oskrbo s strani nemških oblasti, vendar se je ta oskrba s približevanjem konca vojne poslabševala, tako da so tudi domobranci postajali vse bolj odvisni od tega, kar je nudil »teren«. Niso pa imeli, tako kot partizani, organizirane svoje terenske intendantske službe oziroma gospodarskih komisij, kar je pogosto privedlo do položajev, ki so spominjali na izsiljevanje ali ropanje. Tekom bojnih operacij je seveda postajala črta med »legalno« zaplembo imovine nasprotnikov in preprostim ropanjem vse bolj tanka.

dr. Uroš Svete

Vpetost civilne sfere v sistem SLO in DS

Splošna ljudska obramba v Socialistični federativni republiki Jugoslaviji je bila enoten sistem organiziranja, pripravljanja in udeležbe federacije, republik in avtonomnih pokrajin, občin, organizacij združenega dela, krajevnih skupnosti, samoupravnih interesnih skupnosti in drugih samoupravnih organizacij in skupnosti, družbenopolitičnih in drugih družbenih organizacij delovnih ljudi in občanov v oboroženem boju in v vseh drugih oblikah odpora ter pri izvrševanju drugih nalog, ki so bile pomembne za obrambo države. V splošni ljudski obrambi je bil oboroženi boj sicer odločilna oblika upiranja agresiji, oborožene sile Socialistične federativne republike Jugoslavije so bile nosilec oboroženega boja in so tvorile enotno celoto. »Delovni

ljudje in občani so bili pripravljene z vsemi silami in sredstvi, ki so jim bili na razpolago, z oboroženim bojem in z drugimi oblikami splošnega ljudskega odpora varovati in braniti svojo svobodo, neodvisnost, suverenost, teritorialno neokrnjenost in socialistični samoupravni red Socialistične federativne republike Jugoslavije. V ta namen organizirajo in razvijajo splošno ljudsko obrambo kot neločljiv del socialistične samoupravne družbene ureditve, zavedajoč se, da sta obrambna sposobnost družbe in pripravljenost države za obrambo večji, možnost agresije pa manjša, kolikor bolj razvita je splošna ljudska obramba kot oblika in vsebina obrambne organiziranosti družbene skupnosti« (Ustava SFRJ).

Varnostno-obrambni koncept, ki ga je razvila nekdanja Jugoslavija, je brez dvoma, ne upoštevajoč ideološko komponento, koncept totalne obrambe, ki so ga v času konfrontacije med obema blokoma v hladni vojni razvijale številne države. Jugoslovanska verzija totalne obrambe pa je bila za razliko od nekaterih drugih poleg odvrčanja zunanjega sovražnika usmerjena tudi v preprečevanje ogrožanja družbeno-političnega sistema od znotraj, čemur je še posebej služila družbena samozaščita. Ena njenih glavnih nalog je bila širjenje varnostne kulture, ki bi med najširšim prebivalstvom razširila znanje in zavedanje o pretečih grožnjah. Drugi temeljni namen družbene samozaščite pa je bil identifikacija notranjih groženj, povezanih bolj ali manj z ideološkim oziroma razrednim nasprotnikom.

Koncept SLO in DS je imel zato izrazito ideološki pečat, po drugi strani pa je omogočil nastanek varnostne kulture, ki je znanja in veščine s področja nacionalne varnosti poskušala posredovati kar najširšemu krogu državljanov.

Če torej ideološki del odmislimo, vidimo, da je disperzija akterjev splošne ljudske obrambe tako v organizacijskem smislu kot v pomenu širjenja znanja pomembno zaznamovala tudi slovenska obrambna prizadevanja ter proces osamosvojitve; in sicer na naslednjih ravneh:

Koncept SLO in DS je vplival na razvoj manevrske strukture Narodne zaščite v letu 1990. Brez tega koncepta bi, po mojem mnenju, zelo težko prišli do točke, ko so organizatorji uspeli najti formalno pokritje, ki pa je bilo izredno pomembno, saj je ljudem, ki so bili angažirani, dal

neko, čeprav majhno, pravno kritje oz. pravno varnost, celotnemu procesu pa legaliteto. Tudi zato v Sloveniji ni prišlo do težav, kot so jih v procesu vzpostavljanja svojih lastnih obrambnih in varnostnih sil imeli na Hrvaškem.

Poleg pravne osnove pa je koncept SLO in DS dal širšim družbenim strukturam in slojem znanje in zavedanje varnostne problematike ter materialno-tehnična sredstva, ki jih je bilo mogoče uporabiti tudi za razreševanje varnostne problematike v letu 1990/91. Tudi zato smo v slovenski osamosvojitveni vojni uporabili strukture Teritorialne obrambe, milice in civilne obrambe skupaj in enotno (seveda ne brez zapletov in težav), nastavek pa nedvomno predstavlja že projekt reševanja slovenskega vojaškega vprašanja v letu 1990.

Profesionalno ukvarjanje glavnih akterjev projekta slovenskega obrambnega osamosvajanja z varnostnimi in obrambnimi vprašanji je nedvomno pripomoglo k pravočasnemu odzivu na probleme in na varnostne grožnje, kar je vedno odločilnega pomena. Prav tako pa so tudi mnogi, ki so bili formalno izven obrambnega in varnostnega sistema, pravočasno dojeli resnost groženj, ki so prihajale iz Beograda. V tem smislu je slovenska obrambna in varnostna tradicija sui generis, samosvoja, zato jo je vredno preučevati ne samo iz zgodovinske perspektive.

Na drugi strani pa uvodni citat jasno kaže, da se družbeni sistemi kakor tudi ideologije, ki jih morajo obrambni in varnostni sistemi varovati, spreminjajo, znanje ter prvinske samoobrambne in ohranitvene težnje državljanov pa ostajajo aksiom.

dr. Damijan Guštin

Civilna družba in obramba Republike Slovenije 1990-1991

Družbena kriza skupaj z razpadanjem socialističnega družbenega sistema je, opazujoč razmerje med vojsko in civilno družbo, pomenila najprej vzpostavljanje in nato večanje neodvisnosti civilne družbe. Šele v procesu razgradnje socialističnega sistema se je izoblikovala neodvisna civilna družba, ki je lahko tudi izven državnega sistema oblikovala svoje poglede na vojsko in obrambo domovine. Razgradnja se je dogajala v času, ko zunanje nevarnosti, izvirajoče iz hladne vojne, tako rekoč ni bilo in spričo tega se je vprašanje obrambe domovine vedno bolj prenašalo na notranjepolitično področje, na vprašanje obrambe ožje domovine pred retrogradnimi, slovensko republiko ogrožajočimi pritiski zveznih oblasti z vojsko kot najbolj izpostavljenim aparatom, in sil ki jih je vodil Slobodan Milošević. Toda to je bil le en

tok idej in stališč, ki jih je formulirala civilna družba v tem času. Ne tako obsežen, vendar pa močno dejaven je bil tok, ki je problematiziral (dotedanje) vlogo oborožene obrambe in vojske, čeprav ni odklanjal obrambe domovine. Vojaškemu kompleksu je očital nerazumevanje procesov v družbi in zahteval njegovo depolitizacijo, umik vojske v vojašnice. Toda to je bilo za jugoslovansko vojaško vodstvo nepredstavljivo, tako zaradi dejanske vpetosti v politično dogajanje kot zaradi tega, ker je še vedno živeol s sistemom totalne obrambe, ki je predvidevala vključitev civilne sfere v obrambne strukture. S tem tokom so se nastajajoče opozicijske sile v glavnem strinjale, dokler so jih potrjevale v funkciji slabitve vojaškega kompleksa, ki je nasprotoval tako odpravi socializma, še bolj ostro pa osamosvojitvi republik(e) oziroma razpadu države, kot so dogajanje označevali.

Vprašanje obrambe domovine, ki so jo prebivalci Slovenije vedno bolj povezovali zgolj s Slovenijo, je postajalo vedno bolj pomembno, predvsem pa živo vprašanje, kakor se je večala nevarnost notranje vojaške ali vojaško-politične intervencije v slovenske razmere. Obramba domovine je tako postajalo vprašanje, na katerem se je odločala tudi osnovna politična opredeljenost. Ker je bil ta proces postopen, za večino ni bil tako šokanten kot bi lahko bil. Že pred prvimi večstrankarskimi volitvami se je slovenska država – republika postavila v bran pred skrajnimi ekscesi »dogajanja naroda« s prepovedjo mitinga v Ljubljani decembra 1989. Slovensko prebivalstvo se je vedno bolj izjavljalo za obrambo pred dotedanjimi sodržavljani Jugoslavije; prelomnica v tem je bil odvzem dela orožja Teritorialni obrambi maja 1990.

Prvi velik prispevek, ki je pokazal več od običajnega pasivnega podpiranja obrambe, je bil prispevek civilne sfere v začasnih obrambnih silah, Manevrski strukturi Narodne zaščite poleti in jeseni 1990. Civilna sfera je sicer spričo narave organizacije sodelovala lahko le malo v sami organizaciji, veliko pa že v procesu disperzije in skrivanja orožja. Mnoge družine ali posamezniki pa so kljub temu tvegali vsaj lastno osebno varnost za sodelovanje v pripravljanju obrambe.

V tem času se je izrazil tudi vzporeden tok, ki je izoblikoval koncept demilitarizacije Slovenije. Koncept je iz družbene pobude postal eminentna politična tema, in vprašanje obrambnega koncepta države, ki je še ni bilo, organizacije obrambe, je postalo politično vprašanje, ki je polariziralo javnost v pristaše in nasprotnike. Spor se je razrešil šele s političnimi sredstvi, pod pritiskom vedno večjega zaostrovanja v državi in s tem občutka povečane nevarnosti v marcu 1991 s sprejetjem zakonov o vojaški obrambi in vojaški obveznosti.

Obramba domovine je postala vedno bolj stvarna potreba, celo nujna. Čeprav civilna sfera v obrambo ni bila neposredno vpeta, je vendarle ostajala sistemska raven prejšnje totalne obrambe. V njenem okviru je bila predvidena tudi civilna obramba in sistem splošnega ljudskega odpora je še vedno bil sistem, čeprav se je že razgrajeval. Toda obramba domovine je vedno bolj postajalo tudi osebno vprašanje vsakega od državljanov. Jasno se je to izkazalo že ob incidentu v Pekrah, kjer je prvič po demonstracijah na Roški julija 1988 spet aktivno nastopilo prebivalstvo; naprej s prisotnostjo, tako rekoč v javnosti, in nato tudi aktivno, izražajoč z demonstracijami podporo svoji republiški oblasti, vojski, domovini nasproti JLA, nadsacionalni sili v službi nasprotnika, čeprav so v njej bili tudi državljani Republike Slovenije, tako častniki, generali, kot tudi še mnogo pomembnejši in številnejši naborniki. Civilna družba se je v vprašanju nabornikov slovenskih državljanov osredotočila na njihovo humanitarno rešitev, ne glede na obe nasprotujoči si vojski in oblasti. To je bil pomemben korektiv k delo-

vanju civilne družbe v vojaškem spopadu, ki se je razvil 27. junija 1991. Že dan prej je poleg delovanja civilne obrambe prebivalstvo spontano nastopilo proti vojski izven vojašnic; primorski kraji so bili prvo prizorišče odločenosti slovenske civilne družbe, da prepreči intervencijo in agresijo na Slovenijo. Podobno se je dogajalo v naslednjih dneh marsikje po Sloveniji, v bližini vojaških spopadov in še bolj na mnogih položajih Teritorialne obrambe in milice, kjer so ljudje pomagali svoji obrambnim silam, pa čeprav mogoče ne najbolj posrečeno, če pomislimo na ponujanje alkoholnih pijač. Del civilnega prebivalstva je hotel aktivno sodelovati v obrambi, primerov prostovoljstva in vključevanja v obrambne formacije ni bilo tako malo; še več bi ga bilo ob pozivu oblasti, ki pa ni bil potreben, saj je bil odziv včeraj civilistov, danes vojakov, pripadnikov enot Teritorialne obrambe, nad pričakovanji dober. Tudi to kaže odločitev civilnega prebivalstva za obrambo domovine, vrednot, ki so jih pripisovali sebi in svojemu okolju. To je pomembno sporočilo v primeru neke bodoče krize.

Vladimir Milošević

Zmagali so Mariborčani

Zahteve po spremembah in demokratizaciji v Sloveniji in posledični sprejem ustavnih sprememb SR Slovenije, na osnovi katerih so bili na novo opredeljeni zakonski predpisi o služenju vojaškega roka, je Jugoslovanska ljudska armada (JLA), ki se je smatrala za varuha enotnosti Jugoslavije, razumela kot grožnjo svoje neodvisnosti. Generalštab JLA je ocenil, da je treba orožje Teritorialne obrambe (TO) Slovenije spraviti pod kontrolo. Zato je bil 15. maja 1990 izdan ukaz, da se vse orožje TO premesti v skladišča JLA. Reakcija občin in delovnih organizacij je bila odločna, ravno tako odločno pa so nastopili

tudi novoimenovani republiški sekretar Janez Janša in predsedstvo Republike Slovenije. Čeprav je velik del orožja TO bil že do izdaje tega ukaza v skladiščih JLA, je kljub temu prišlo do nekaterih preselitev orožja in s tem do povzročitve škode TO Slovenije.

Ker so bile oborožene sile po tedaj veljavnem Zakonu o ljudski obrambi in družbeni samozaščiti v vojnih ali izrednih razmerah v pristojnosti JLA, je novoizvoljeno republiško vodstvo iskalo nove možnosti za organizacijo slovenskih oboroženih sil, ki bi do sprejema ustreznih zakonov prevzele vlogo TO. Republiška sekretarja Janez Janša in Igor Bavčar

sta jo našla v organiziranosti Narodne zaščite (NZ), ki je bila v skladu z veljavno zakonodajo neodvisna od JLA tudi v času izrednih razmer. Oblikovala sta Republiški štab manevrske strukture narodne zaščite (MSNZ), v začetku septembra so bili oblikovani pokrajinski štabi NZ, ki so v nadaljevanju oblikovali še občinske štabe NZ. Štabi NZ na vseh ravneh so pripravili vrsto načrtov aktivnosti za onemogočanje delovanja JLA izven vojašnic. MSNZ je formalno delovala znotraj Sekretariata za notranje zadeve. Poveljnike republiškega in pokrajinskih štabov NZ je imenoval sekretar za NZ Igor Bavčar, poveljnike občinskih štabov

NZ pa so imenovali poveljniki pokrajinskih štabov. MSNZ je delovala do 4. oktobra 1990, ko smo bili v prostorih republiškega sekretariata za obrambo v Ljubljani imenovani poveljniki novih pokrajinskih štabov TO. Nekaj kasneje so bili formirani tudi območni štabi TO. Na novo oblikovani štabi so reorganizirali TO in pripravili vrsto novih načrtov. Formirale so se tudi enote TO, katerih število je naraščalo skladno z novimi pridobitvami orožja.

Marca 1991 je republiška skupščina sprejela sklep, da se preneha s pošiljanjem slovenskih fantov na službenje vojaškega roka izven Slovenije. Začele so se priprave na vzpostavitev učnih centrov v Pekrah in na Igu.

7. pokrajinski štab TO s sedežem v Mariboru, ki je pokrival severovzhodno Slovenijo, je dobil nalogo, da pripravi kadrovske in materialne pogoje, kakor tudi načrte varovanja 710. učnega centra v Pekrah. Otvoritev Centra je bila 10. maja 1991, 15. maja pa se je začelo usposabljanje prve generacije 120-tih slovenskih vojakov. Generalštab JLA je reagiral zelo burno. Zahteval je premestitev vojakov in njihove dokumentacije v vojašnice JLA.

Takšno je bilo stanje do 23. maja ob 7.15, ko je JLA izkoristila aretacijo dveh svojih pripadnikov, ki sta v polni bojni opremi opazovala dejavnosti v 710. učnem centru v Pekrah. Osebe učnega centra me je o tem takoj obvestilo, ocenil sem možne posledice in ukazal, da vojaka takoj pošljejo nazaj v vojašnico iz katere sta prišla. Generala Delića sem obvestil o dogodku in mu povedal, da sta njegova vojaka že izpuščena in na poti v vojašnico. S strani generala Delića so se začele grožnje z maščevanjem. Okrog 12.00 ure je poveljstvo korpusa napotilo pred 710. učni center šest oklepnih transporterjev in zahtevalo predajo mladih vojakov in njihove dokumentacije, Francija Pulka, pripadnika TO, ki je aretiral vojaka JLA in tudi obeh aretiranih vojakov, ki pa sta bila medtem že izpuščena. Zahtevke je bil

zavržen. Enota za zavarovanje je zasedla položaje ob učnem centru in nad njim. Situacija, ki je nastala, je bila zelo resna.

Posebno vlogo so odigrali novinarji radia Maribor, RTV Maribor in Dela, ki so s svojim neposrednim poročanjem s kraja dogodka obveščali Mariborčane. V zelo kratkem času so pogumni Mariborčani blokirali ulice proti Pekram in izhode iz vojašnic, s čimer so onemogočili prihode novih oklepnikov proti učnemu centru v Pekrah.

Celotno občinsko vodstvom, skupaj s predsednico izvršnega sveta občine Maribor Magdaleno Tovornik in predstavniki vseh političnih strank, je zahtevalo vrnitev oklepnikov v vojašnice in začetek pogovorov o rešitvi nastale situacije. Poveljstvo 31. korpusa je pristalo na zahteve in pogovori so se začeli nekaj pred 19.00 uro. Na njih so predstavniki JLA ponavljali zahteve, ki pa za nas niso bile sprejemljive. Tako smo se razšli brez dogovora.

Napetost v 710. učnem centru v Pekrah je bila na vrhuncu in bal sem se, da komu popustijo živci. Tega so se zavedali tudi predstavniki mariborske oblasti Rudi Moge, Franci Čus, Andrej Verlič, Stanko Holc, Drago Cartl in Andrej Šiško, ki so dočakali noč skupaj z mladimi vojaki in protestniki iz Pekar in Maribora. Mariborski policisti so zelo spretno usmerjali protestnike in jih tudi varovali. V nadaljevanju sta predsednica izvršnega sveta Magdalena Tovornik in Bogo Rogina z generalom Delićem dosegla dogovor, da se pogajanja o rešitvi nastale situacije nadaljujejo 24. maja ob enih ponoči.

Predstojnik VIS me je nekaj po 20.00 uri obvestil, da je njegova služba pridobila informacijo, da nameravajo mene in Andreja Kocbeka pri teh pogajanjih aretirati in postaviti pred vojaško sodišče. Povedal mi je tudi, da so četo policije, ki jo je vodil Bojan Lunežnik, odpoklicali in je tako prenehala varovati območje občinske stavbe, kjer so potekala pogajanja. Poklical sem Janeza Janšo in mu

pojasnil nastale razmere. Odgovoril mi je, naj pokličem svojo enoto in na ta način rešim problem. Ocenil sem, da bi to povzročilo zelo hude posledice. Napad na delegacijo generala Delića v naših prostorih bi negativno odmeval tudi v mednarodni javnosti. Odposlal sem zaščitno enoto, ki so mi jo zaradi nevarnosti aretacije poslali iz štaba. Malo sem računal tudi na možnost, da se bo Delić premislil.

Po nekaj minutah zamude je prišla skupina pogajalcev JLA. Med njimi sem opazil tudi oficirje v bojni opremi in zaščitnih jopičih, ki so predstavljali zaščito skupine. Vedel sem torej kaj se bo zgodilo. Po kratkih pogovorih je general Delić zaprosil za kozarec vode. Smiljan Pušenjak, tiskovni predstavnik občine Maribor, je skupaj s podpolkovnikom Katalino pohitel in prinesel kozarec vode. To je bil tudi znak za pričetek ugrabitve. Nastala je prava zmešnjava. Novinarji, ki so bili prisotni, so se pred uperjenim orožjem morali umakniti. Mene, mojega spremljevalca Ozmeča in dva varnostnika namestnika sekretarja Mirana Bogataja so odpeljali v vojašnico.

Sodni postopek v dopoldanskih urah je bil že v naprej pripravljen. Predsednik sodišča, vojaški tožilec in preiskovalni sodnik so pričeli s postopkom, prisoten pa je bil tudi prevajalec. Naju z Ozmecem je zastopal odvetnik Janko Štamberger iz Murske Sobote.

Po končanem postopku nama je predsednik vojaškega organa sporočil odločitev o izpustitvi na prostost do nadaljevanja postopka, če bo tako odločeno. Tisoči Mariborčanov so nadaljevali proteste pred vojašnicami. Padla je tudi prva žrtev agresije – Jožef Šimčik.

Učni center smo v kasnejših dneh preselili na Dolenjsko. Pokrajinski štab TO Maribor je po majske dogodkih in izkušnji z JLA, posvetil še več energije in časa pripravam na obrambo pred agresijo JLA, ki je dober mesec pozneje izbruhnila po celi Sloveniji.

Aktiviranje civilne družbe ob incidentu v Pekrah

V obdobju od oktobra 1990 do začetka agresije JLA na Slovenijo so se izvajale in odvijale zelo pomembne naloge za organiziranje, načrtovanje in izvajanje priprav za pot v samostojno Slovenijo, pozornost pa je bila namenjena predvsem:

1. prizadevanjem za napotitev slovenskih fantov na služenje vojaškega roka do 20% v Slovenijo,
2. 28. septembra 1990 je Republiška skupščina sprejela in razglasila ustavni dopolnili št. 96 in 97 k Ustavi Republike Slovenije - pristojnost nad Teritorialno obrambo v miru in v izrednih razmerah je bila prenesena na Predsedstvo Republike Slovenije (v primeru napada od zunaj pa bi Slovenija še vedno spoštovala enotnost oboroženih sil Jugoslavije).
3. JLA je jeseni 1990 ustanovila »Vojaško teritorialne organe«, ki so imeli nalogo prevzeti izvajanje naborne in vojaške dolžnosti slovenskih obveznikov v svoje

roke – v Mariboru je od novembra dalje v Domu JLA deloval sedemčlanski organ, ki ga je vodil bivši načelnik Uprave vojaškega okrožja v Ljubljani polkovnik Albin Kanduč.

4. 10. decembra 1990 je stopil v veljavo odlok Zveznega izvršnega sveta, na podlagi katerega bi morali občinski upravni organi za obrambo predati naborno in vojaško dokumentacijo Vojaško teritorialnim organom JLA. Da bi dokumentacijo zaščitili, smo jo v Mariboru vso preselili na varnejše mesto - v kletne prostore Policijske postaje Tabor ob Cesti proletarskih brigad, ki je mejila na Kadetnico. Na tej varni lokaciji so delavci nabornega in vojaškega odseka Oddelka za obrambne zadeve Maribor delovali do začetka agresije JLA na Slovenijo.
5. Občina Maribor je bila februarja 1991 deležna zadnjega celovitega pregleda vojaških mobilizacijskih enot JLA s strani General-

ne inšpekcije ljudske obrambe (GINO), kar je med vojaškimi obvezniki in predstavniki oblasti povzročilo veliko tesnobe in presenečenj. Odziv vojaških obveznikov je bil slab, zaposleni v Oddelku za obrambne zadeve Maribor in mobilizacijski kurirji pa so bili deležni številnih obtožb in žalitev razporejenih vojaških obveznikov: zakaj izvajamo te naloge, ko pa smo se na plebiscitu vendar odločili za samostojno in neodvisno lastno državo Slovenijo?!

6. 8. marca 1991 je slovenski parlament sprejel akt, s katerim je bilo ustavljeno pošiljanje slovenskih nabornikov v JLA. Jugoslovanska armada je pričakovala množično prijavljanje prostovoljcev iz Slovenije, vendar se je prijavil le en sam!
7. Upravni organi za obrambo smo po sprejemu Ukrepov za pripravljenost Predsedstva RS začeli z načrtovanjem posameznih aktivnosti za vse izvajalce obrambnih nalog na nivoju občin in podjetij posebnega pomena za obrambo.
8. Po odločitvi RSLO, da se bo v Domu obrambne vzgoje Pekre pri Mariboru začelo vojaško usposabljanje slovenskih fantov v slovenskem jeziku, je Občina Maribor podpisala pogodbo z RSLO za dograditev Doma, v katerem je deloval 710. UC TO RS s prvo generacijo 120 vojakov. Usposabljanje se je začelo 15. maja 1991.
9. Dva dni po začetku usposabljanja - 17. maja 1991 je komandant 5. vojaškega okrožja JLA v Zagrebu zahteval od slovenskih oblasti, da takoj ukinejo oba učna centra TO Slovenije! JLA je zaostrovala razmere v Sloveniji in želela prisiliti slovensko vodstvo, da pristane na pogajanja in izsiliti ukinitve vseh dosedanjih sklepov o TO Slove-

nije. Na podlagi ocene KOS-a so sprejeli odločitev, da je za obvladovanje primernejši 710. UC TO v Pekrah pri Mariboru.

10.23. maja 1991 zjutraj je prišlo do zajetja 2 vojakov JLA v gozdiču pred 710. UC TO RS v Pekrah, po izpustitvi le-teh pa je ob 12.30 h JLA s svojimi enotami in s 6 oklepnimi transporterji obkolila učni center in zahtevala izročitev slovenskih nabornikov. Malo kasneje se je 7 tankov T-55 postavilo v bojni razpored proti centru, dodatno so se pripeljali še 4 oklepni transporterji in vod pehote.

11. Zaradi hitro posredovane informacije iz centra so se v center napotili novinarji Radia in TV Maribor oziroma mariborskih tiskanih medijev in začeli po radiu sporočati o dramatičnih dogodkih, nakar so se Mariborčani in Pekrčani začeli zbirati pred Domom, zbrali pa so tudi pred vsemi vojašnicami v Mariboru in preprečevali, da bi JLA še več vojaških vozil napotila v Pekre. Ob izhodu oklepnih vozil iz vojašnice Vojvode Mišiča na Ljubljanski ulici je prišlo do prve žrtve, ko so občani s svojimi telesi preprečevali vojaškim vozilom, da izvozijo iz kasarne. Pod kolesa bojnega vozila je padel Jožef Simčič iz Miklavža. Zvečer so se oklepna vozila odmaknila od učnega centra v Pekrah, sprejet pa je bil dogovor o nadaljevanju pogajanj v zgradbi občinske skupščine Maribor.

12. Okoli polnoči je prišlo do znanih »pekrskih dogodkov«, ko so niški specialci po začetku pogovorov v sejni sobi občinske skupščine zajeli poveljnika PŠ TO VŠP polkovnika Vladimirja Miloševića in njegovega spremljevalca Ozmeča, zajetje pa so izvedli, ki so pred tem pripotovali v vojašnico Vojvode Mišiča, kjer je bil sedež 31. korpusa JLA pod vodstvom generala Mića Delića. Vse vojaške na usposabljanju v 710. UC

TO RS Pekre in zaposlene se je umaknilo na varnejšo lokacijo – prepeljali so jih po pohorskih poteh dalje na Kočevsko.

13. Delegati vseh treh zborov Skupščine občine Maribor so na skupnem zasedanju 27. maja 1991 sprejeli »Deklaracijo o mariborskih dogodkih«, v kateri so poudarili potrebo po razjasnitvi vojaških dogodkov, ki so se zgodili v Mariboru:

incident pred 710. UC TO v Pekrah 23. maja med 7.30 in 8.15 uro (zajetje vojakov JA v neposredni bližini centra),

- obkolitev centra z oklepnimi enotami JA,
- teroristični vpad v zgradbo SO Maribor, ugrabitev poveljnika PŠTO g. Miloševića in spremljevalca ter zloraba pripravljenosti na mirna pogajanja,
- zloraba vozil z mednarodno oznako Rdečega križa,
- tragična smrt meščana Maribora pod kolesi oklepnega vozila.

V Mariboru se je že takrat oblikovala ocena, da izvedeni poseg JA potrjuje nujnost takojšnje uresničitve plebiscitarne odločitve za vzpostavitev neodvisnosti Republike Slovenije. Ocenili smo, da bo predvsem JLA ovirala ta proces, kar pa odločnosti ljudi ne more omajati. Žal so kasnejši dogodki v Sloveniji in Mariboru potrdili realnost sprejetih ocen.

Ob tem je potrebno posebej izpostaviti oceno Komisije za obrambo Skupščine Republike Slovenije, ki je izrazila vso podporo in priznanje vojakom, podčastnikom in častnikom učnega centra v Pekrah, delavcem organov za notranje zadeve, še posebej pa PREBIVALCEM Maribora za pokončno in hrabro držo, ki jo je sprejela ob analiziranju mariborskih dogodkov! Ob tem je potrebno posebej izpostaviti vlogo organov, posameznikov in ad hoc organiziranih skupin civilne družbe pri izvajanju obrambnih nalog.

Organi in organizacije občine (Skupščina, Izvršni svet, upravni organi, OŠ CZ, MŠTO, zadolžena podjetja republiškega, pokrajinskega in občinskega pomena: TAM, Petrol, Elektro Maribor, Železnica, PTT, Koloniale, Špedtrans, Certus, Zdravstveni dom in Splošna bolnišnica Maribor ...) so izvajali načrtovane obrambne aktivnosti upoštevajoč razmere na terenu in zahteve organov poveljevanja: izvajale so se vojaške mobilizacije enot TO za zaščito in varovanje 710. UC TO RS Pekre in pomembnih objektov, zagotavljanje zdravstvene in druge preskrbe vojaških enot na terenu, zagotavljanje funkcioniranja vseh preskrbovalnih podjetij in javnih zavodov v občini.

Veliko prostovoljcev se je samoiniciativno prijavljalo v Oddelku za obrambne zadeve Občine Maribor in v štabih TO Vzhodnoštajerske pokrajine in Občine Maribor, da se jih vključi v enote – ker se jih ni vključevalo, so bili številni razočarani, seveda pa človeške izgube zaradi vojaških spopadov popolnoma spremenijo razpoloženje in pripravljenost za vključevanje v enote TO oz milice.

Največji problemi so bili z ad hoc skupinami, ki so se želele vključevati predvsem v vojaške spopade. (Skupina »Samo« je bila na mejnem območju pred Šentiljem.) Zaradi premajhnega vojaškega znanja, nekoordiniranega odločanja so predstavljale takšne skupine veliko nevarnost za obe strani – ker akcije niso bile usklajene, bi lahko prišlo do nepopravljivih napak in velikih človeških izgub!

Prepričan sem, da je civilna družba izrednega pomena v vsakem primeru obrambe – je bistvenega pomena za izvajanje psihološkega pritiska na nasprotnika, vendar morajo biti posamezniki dobro organizirani, informirani in z veliko mero osebne predanosti za obrambo tistega, kar nam je sveto – to je domovina, družina, prijatelji, znanci ...

Odbor staršev in boj za rešitev vpoklicanih v JLA

Dne 16. maja 1991 se je v Ljubljani na konstitutivni seji zbrala skupina staršev, katerih otroci so bili, v skladu z veljavno zakonodajo, septembra 1990 napoteni na služenje vojaškega roka v JLA. Odbor je bil nevladno, nadstrankarsko, civilno-družbeno gibanje staršev ter drugih državljanek in državljanov, ki so si prizadevali za to, da bi se fantje, ki so brez svoje krivde postali talci neobvladljivih jugoslovanskih razhajanj, vrnilo živi in zdravi nazaj. Odbor staršev za varstvo in vrnitev vojakov je v svojem nekajmesečnem intenzivnem delovanju postal stičišče med osamosvojitvenimi težnjami slovenske politike in legalnimi državnimi institucijami Jugoslavije.

Sodeloval je tudi z mednarodnimi institucijami civilne družbe in se večkrat zelo uspešno obrnil na vso slovensko javnost pri kateri je iskal angažirano stališče in večjo podporo v smislu večjega pritiska na osamosvojitveno politiko in njeno prakso, ki včasih ni imela posluha za prav vse podrobnosti in je včasih tudi podlegala generalskemu sindromu. Šlo je za 6000 slovenskih vojakov, ki jih je nova slovenska vlada poslala v JLA, in za katere se je Odbor boril. V teh svojih prizadevanjih se znašel med kladivom in nakovalom dveh nasprotujočih si opcij. Na eni strani je Odbor moral vzdrževati stike s slovenskimi oblastmi (predsedstvo, vlada, parlament, Ministrstvo za obrambo, Rdeči križ, cerkev itd.), na drugi strani pa je moral sodelovati tudi z legalnimi jugoslovanskimi institucijami, kot so bile jugoslovansko predsedstvo, federalno Ministrstvo za obrambo, V. armadno poveljstvo v Zagrebu itd.) Odbor je predstavnike slovenske oblasti, v njihovih prizadevanjih za osamosvojitve, vseskozi moral opozarjati na odmerjenost njihovih akcij, saj

je bila skrb za slovenske vojake, ki so postali talci v rokah JLA, povsem upravičena in prevelika, da bi se vročim glavam dovolilo, da delajo brez strokovnega zaledja. Interes vseh je bil, da se teh nekaj tisoč mladih Slovencev vrne brez škode domov. Med večmesečnim intenzivnim delovanjem je Odbor postal most med osamosvojitvenimi težnjami slovenske politike in legalnimi institucijami Jugoslavije.

Na dan proglasitve neodvisnosti 25. junija 1991 je Odbor predlagal slovenskim politikom naj takoj sprejmejo zahtevo po vrnitvi slovenskih vojakov iz JLA. Vendar se je slovenska oblast izogibala sprejetju kakršnekoli resolucije in se na zahteve Odbora ni odzvala. Odbor je ostajal v stikih z osrednjimi in perifernimi jugoslovanskimi oblastmi, torej z ministrom za obrambo Jugoslavije generalom V. Kadijevičem, s poveljnikom V. armadnega območja generalom K. Kolškom, z generalom

B. Adžićem in drugimi vojaškimi oblastmi. Odbor je zahteval, da se vojska drži pravil in zakonov, naj ne šikanira slovenskih vojakov zaradi nastale situacije in naj jim zagotovi minimalne pogoje, da odslužijo vojaški rok (hrano, upoštevanje roka vojaške obveznosti, zdravstvene pogoje itd.), predvsem pa, da jim omogočijo vrnitev iz vojske, še posebno tistim, ki jim je vojaški rok že potekel.

Odbor je iskal pomoč tudi pri mednarodnih institucijah in društvih v Italiji, Belgiji, Avstriji in drugje. Številne so bile tudi predstavitve problematike v domači in tuji javnosti. 20. maja 1991 je bil zbor v Cankarjevem domu, kjer sta bila prisotna general C. Zabret kot predstavnik V. armadnega območja in Janez Janša kot slovenski obrambni minister. Odbor je izdal tudi več sporočil za javnost, s katerimi je javnost obveščal o stanju na jugoslovanskih vročih točkah, v katerih je JLA že aktivno uporabljala naborniško vojsko za vojaške akcije. Odbor je vzpostavil vsakodnevno dežurstvo, čeprav ni imel rednega članstva. Po 26. juniju se je število slovenskih vojakov, ki so zapuščali JLA, dvignilo, čeprav je bilo to zelo nevarno. Kljub odhodom in prebegom pa je večina slovenskih vojakov ostala v vojašnicah. Zato se je Odbor obrnil tudi na člana Predsedstva Jugoslavije dr. Janeza Drnovška naj stori vse pri generalu V. Kadijeviću, da bi ne prišlo do nepotrebnih tragedij. Odbor je zahteval naj se doseže sporazum na najvišji ravni, da se bodo slovenski naborniki lahko mirno vrnilo domov. To so sklenili na Brionih in 15. avgusta so se lahko vsi slovenski vojaki lahko končno vrnilo domov. Odbor je prenehal z delovanjem septembra leta 1991, ko se je iz JLA vrnil zadnji slovenski vojak.

Podpora civilnega prebivalstva partizanski vojski

dr. Zdenko Čepič

Vsaka vojna ostro poseže v življenje družbe in vsakega posameznika. To velja še toliko bolj za drugo svetovno vojno, ki je bila totalna in v katero so bili prvič v celoti zajeti tudi civilisti in ne le vojaki na bojiščih. Ločnica med bojiščem in zaledjem se je v veliki meri zabrisala. Vse je bilo vključeno v vojno in vojskovanje. Vse je bilo militarizirano in etatizirano, vse in vsi so bili podvrženi vojni in vojskovanju. Druga svetovna vojna je bila vojna, ki je zajela vse ljudi ne glede na to, ali so bili pripadniki oboroženih sil, tj. vojske ali so bili civili. Za popolno civilnost, za zasebnost ali za posebnost ni bilo prostora. Poseben problem je bila v času vojne za prebivalstvo preskrba. Uvedeno je bilo vojno gospodarstvo.

Druga svetovna vojna je bila totalna in globalna. Bila je svetovna, in v njej je sodelovalo domala celotno človeštvo, kar 96 % vsega takratnega prebivalstva, večina civilov. V tej vojni se je ločnica med vojsko in civilnim prebivalstvom domala izničila. »Bojno polje« je bila povsod. To, da je bilo bojno polje in frontna četa povsod, je veljalo zlasti za države, ki so bile okupirane in je bil v njih odpor proti okupatorjem. Odporniška gibanja so nastala v skoraj vseh okupiranih državah. Po velikosti in učinkovitosti, zlasti vojaški so bila različna. Njihov pomen na vojno dogajanje je bil poleg vojaških, predvsem povezan z obveščevalnimi zadevami. V to so bili vključeni tudi civilisti.

V vseh okupiranih državah je bil odpor proti okupatorjem stvar civilistov – »civilne družbe« (v SZ je bilo partizanstvo stvar države). Države oziroma ustanove njene oblasti so razpadle in odpovedale, vlade so bile v begunstvu. Predvsem pa je bil odpor stvar osebne odločitve – ne državne

prisile (ni bilo obvezujoče); delno velja glede tega upoštevati »prisilo« oziroma ideološko strankarsko disciplino pri komunistih. Odpor okupatorju, kar je preraslo v osvobodilno gibanje in partizanstvo kot oboroženi način odporništv, je bilo sprva prostovoljno, stvar osebne vesti.

Partizani niso bili stvar države, njene oblasti, ampak so bili stvar organizacije odpora. Za boj proti okupatorju se je odločila »civilna družba«. Uradne državne oblasti jugoslovanske države tega odpora niso priznavale in ga podpirale, razen tistega, ki je bil v njihovem političnem obzorju (četništvo). Odporniško gibanje in njeno vojsko – partizane so prej kot uradna jugoslovanska državna oblast zaradi vojaške učinkovitosti (vojaških učinkov) priznale zavezniške vojaške in politične strukture.

Organizacija odpora, ki je bila odvisna v vsem od civilnega prebivalstva, dejansko pa civilno prebivalstvo samo, je prevzelo glede logistike (preskrbe) partizanske vojske vlogo države in njenih organov. Partizani so bili civilisti, ki so z vstopom v par-

tizansko enoto - z nošenjem orožja, emblemov oziroma oznak (uniforma ni bila predpisana) in prisego (v Sloveniji na osnovi partizanskega zakona iz poletja 1941) -, postali vojaki.

Glede materialne podpore je bila partizanska vojska povsem odvisna od civilnega prebivalstva. To je še zlasti veljalo glede oskrbe, pri čemer se je sodelovanje civilnega prebivalstva in vojske odporniškega gibanja najbolj kazalo. Preskrba oziroma logistika je bila ene od bistvenih stičnih točk civilnega prebivalstva in partizanske vojske. V tem je bila osnovna poteza podpore civilnega prebivalstva partizanski vojski. Podpora prebivalstva je bil osnovni, skoraj edini vir preskrbe. Bilo je sicer nekaj akcij, s katerimi je odporniška organizacija vzela okupatorjem, kar je potrebovala, tudi denar. »Samooskrba« partizanske vojske s pomočjo prebivalstva je trajala do poletja 1943, ko so začele prihajati – sprva res količinsko skromne – zavezniške pošiljke in še to sprva le v sredstvih za uničevanje – v eksploziv.

Sredstva za osvobodilno gibanje in

partizane od civilnega prebivalstva so bila pridobljena organizirano in neorganizirano, pa tudi prostovoljno in manj prostovoljno in tudi z golim nasiljem. Vprašanje preskrbe partizanov, kar je imelo bolj ali manj značilnosti, ki veljajo za vsako vojsko v odnosu do civilnega prebivalstva, je bilo zaradi načina pridobivanja hrane in nasprotovanju prebivalstva temu, eden od razlogov za kolaboracijo z okupatorjem. »Krušno« vprašanje je bil razlog za pojav t. i. državljanske vojne, natančneje bratomornega spopada. Oskrbovanje partizanske vojske na osvobojenem ozemlju Ljubljanske pokrajina poleti 1942, način in zlasti izvajanje so bili namreč eden od pglavitnih razlogov oziroma sredstev za odpor proti osvobodilnemu gibanju tamkajšnjega prebivalstva. Šlo je zaščito lastnine, v katero je zaradi potreb prehranjevanja par-

tizanskih enot posegala partizanska intendantca. Za zaščito svoje lastnine so se organizirali v vaše straže, ki jim je italijanski okupator dal obliko Prostovoljne protikomunistične milice.

Vodstvo slovenskega osvobodilnega gibanja in partizanske vojske sta jeseni 1942 zakonsko uredilo tudi načine za preskrbo partizanske vojske, ki so veljali do konca vojne. Osnovni sta bili dve načeli: prostovoljno pridobivanje, prisilni nakup (z gotovino, z boni, s potrdili) ter rekvizicija, za katere je bilo tudi predvideno plačevanje odškodnine. Zaplemba (konfiskacija) oziroma prisilni odvzem je bil običajno dopolnilna kazen za neko dejanje proti osvobodilnemu gibanju na osnovi sodbe partizanskega vojaškega sodišča.

Nedvomno niso bili odnosi partizanov s civilnim prebivalstvom

le idealni, pa tudi odnos civilnega prebivalstva do njih ne in to je pogojevalo medsebojne odnose. Ti odnosi so bili odvisni predvsem od političnega pogleda obeh dejavnikov. Partizanska vojska je kot vsaka vojska na »terenu« do prebivalstva predstavljala oboroženo silo, v kateri je večina sicer videla narodno, osvobodilno vojsko in je bil njihov odnos do partizanov pozitiven, medtem ko je manjšina partizane predvsem iz ideoloških in političnih razlogov odklanjala. Ti so videli v partizanih predvsem prisilo ali nasilje.

Poleg bistvenega dejstva v odnosu med civilnim prebivalstvom in partizani, to je vprašanja preskrbe, je treba upoštevati, da so partizansko vojsko sestavljali civili, ki so se prostovoljno, na osnovi svojih pogledov na okupatorja in svojih političnih, svetovnonazorskih opredelitev, odločili za vstop v partizane. Vsaj velika večina.

Pozdravni govor kontraadmírala Renata Petriča

Hvala za besedo spoštovani dr. Toplak, spoštovani mag. Lovrenčič, spoštovani udeleženci posveta oziroma simpozija.

V veliko čast mi je sodelovati z vami na pomembnem simpoziju, ki bo poskušal posredovati nova spoznanja o vlogi civilne družbe pri obrambi domovine. Hvaležen sem organizatorjem posveta, da mi omogočajo spregovoriti, kajti resnici na ljubo, ni prav veliko priložnosti, ob katerih bi se zbral krog tako pomembnih strokovnjakov za vprašanje, ki je danes predmet razprave in ki je izrednega pomena za Slovensko vojsko kot oboroženo silo, saj ta marsikatero spoznanje in znanje gradi na izkušnjah zgodovine. Zdi se mi nujno poudariti tudi dejstvo, da o civilni družbi in obrambi domovine spregovorimo prav tukaj, v Pekrah, kjer lahko rečemo, da smo pred 20 leti prešli iz teorije v prakso in smo civilno družbo

videli na delu. Brez ljudi, Pekrčanov, domačinov, brez te odločnosti, ki so jo pokazali, brez te podpore vojakom svoje domovine bi razplet dogodkov mogoče bil drugačen. Tema je aktualna in potrebna razprave. Naša družba v najširšem pomenu – praktično bi lahko zajeli ves demokratični svet, a se bom omejil le na Slovenijo – je v zadnjih 100 letih doživela velike spremembe. Za Slovence se je zgodilo neverjetno mnogo prelomnih, zgodovinskih sprememb. Bili smo del vsaj petih različnih držav, od monarhije in kraljevine do socialistične federacije, da bi nazadnje dosegli tako želeno samostojnost, republiko in demokracijo. Doživeli smo vsaj tri vojne, v katerih smo se borili na različnih straneh, hote ali pod prisilo. Doživeli smo obdobja nestabilnosti, napetosti, pa tudi razvoja, utrjevanja narodne identitete in ne nazadnje, po tolikih letih smo iz tega burnega

časa izšli kot zmagovalci in dobili svojo državo, s katero so se skoraj v celoti izpolnili cilji slovenske pomladi iz leta 1848.

Današnja razprava bo poskušala odgovoriti na vprašanje, kako je civilna družba v preteklem obdobju vplivala na sodelovanje v spopadih, krizi in vojni, torej gre za vplivanje družbe na početje, ob katerem nekako vedno govorimo o vojaki in ki je rezervirano za vojake in seveda politike. In če rečemo, da je spopad v najširšem pomenu, v našem primeru govorimo bolj o obrambi, ki jo razumemo predvsem kot obrambo meja, vrednot, v katere smo prepričani, ter obrambo naroda in narodne identitete, gre vendarle v bistvu za to, da zmaga zagotovi temeljni vrednoti, to sta mir in varnost, da bi lahko živeli po prepričanjih, za katera smo se borili. Kajti varnost ljudi v najširšem pomenu je tisto, na čemer se gradi blagor, var-

nost je tista, ki omogoča razvoj in ki jo vsaka vojska poskuša zagotoviti svojim državljanom.

Današnje temo lahko gledamo na več načinov. Lahko gledamo odnos prebivalstva do vseh aktivnosti, ki skupaj pomenijo obrambo države. Torej ne le vlogo v oboroženem spopadu, temveč tudi kot delovanje civilne družbe v vsakdanjem življenju, ko skupaj z oboroženo silo zagotavlja vse, kar je potrebno za obrambo domovine. Vprašanja, kot so, kaj lahko naredi civilna družba z instrumenti in mehanizmi, ki so ji na voljo, da bila bi obramba domovine uspešna, kaj civilna družba lahko naredi med obrambo, to je v oboroženem spopadu, pa tudi koliko in kaj lahko naredi v podporo nacionalni vojski pri izvajanju obrambe domovine zunaj njenih meja, so dobra vprašanja, zahtevna in potrebna premisleka. In če govorimo o sedanjosti ali prihodnosti, samo po sebi sledi vprašanje, kako je bilo s civilno družbo in obrambo domovine v preteklosti. Mi, vojaki, uporabljamo izraz »identificirane lekcije« ali pa »naučene lekcije«, kar bi preprosto pomenilo, da

se vsi skupaj učimo na napakah ali pa na dobrih primerih prakse iz preteklosti, in nobena skrivnost ni, da se na zgodovini učimo za prihodnost. Slovenska vojska je oborožena sila naše domovin in tisto jedro, ki predstavlja aktivni, profesionalni del sil za obrambo in mora biti skupaj z zavezniki sposobna zagotoviti razmere za zmago. Slovenska vojska je majhna in seveda ne more sama zagotoviti zmage v spopadu večjih razsežnosti. Tudi zamisel, ki se pojavlja v naši javnosti, da naj bi bila ravno zaradi tega, ker je majhna, še manjša in naj bi s pomočjo vseh prebivalcev Slovenije, če bi bilo treba, zagotovila zmago, je po mojem mnenju napačna. Koncept splošnega ljudskega odpora, s katerim se ta predlog spogleduje, je pač lahko tisti, iz katerega povzamemo kakšno pozitivno zamisel ali izkušnjo, vendar je, če ga gledamo kot celoto, povezan z državno ureditvijo, kar v modernem svetu ni sprejemljivo. In ne gre le za politiko, danes grožnja in obramba nista več enaki kot 20 let nazaj. Danes je moderno govoriti o asimetričnih grožnjah ali uporabljati tudi naziv hibridne gro-

žnje, ki lahko prizadenejo vso državo, ne da bi en sam sovražni vojak stopil na ozemlje Slovenije. Spomnimo se Estonije in kibernetkega napada, s katerim je bila zaradi dimenzij tega napada ogrožena nacionalna varnost. Takrat je Estonija uporabila vojsko in tudi vse zmožnosti civilne družbe, da se je ubranila in pri tem ni uporabila orožja. Zato pravim, da je Slovenska vojska pravšnja sila, profesionalna, ki je strokovno jedro skupnih obrambnih sil, ki se bodo odzvale na grožnje in jih odvrčale. Breme obrambe si je treba deliti. Vendar ne potrebujemo vsega ljudstva, da z orožjem stopi v bran domovini, potrebujemo pa mehanizme za aktiviranje tistega dela družbe, ki lahko pomaga vojski in dopolnjuje njene napore v obrambi. Seveda pa to ne pomeni oziroma ne smemo tega enačiti s splošno podporo civilne družbe obrambi domovine. Predvsem enotna podpora je ključnega pomena za tiste, ki se spoprijemajo z grožnjami. Tega je bilo v naši zgodovini pogosto premalo, posledice pa čutimo še danes. Globoko sem prepričan, tudi glede na izkušnje iz leta 1991, da bo marsikdo, ki ni pripadnik vojske, ob morebitni obrambi domovine prostovoljno zahteval vključitev v oborožene sile. Zato Slovenska vojska razvija koncept strateške vojaške rezerve, s katerim predvidevamo mehanizme, kako učinkovito in racionalno okrepi Slovensko vojsko in zagotoviti primeren odziv na vsako grožnjo.

Naj končam. Veliko je vidikov soodgovornosti ali sodelovanja med oboroženo silo in civilno družbo, veliko je vprašanj, na katera je treba odgovoriti, ko govorimo o vlogi civilne družbe. Današnja razprava bo, upam, pokazala izkušnjo preteklosti in nakazala tudi pogled v prihodnost, pri čemer ne bo zanemarila sedanjosti. Tema za razpravo ni lahka, je izziv, zato naj sklenem z mislijo:

»Če je nekaj težko, to še ne pomeni, da je brezupno, je vendarle samo težko.«

Hvala.

Poudarek na sodelovanju s šolami

prireديل Franc Svetelj

V preteklem letu je Društvo general Maister Zasavje velik del svoje aktivnosti namenilo širjenju sporočilnosti vseh bojev za našo osvoboditev in osamosvojitve, še posebej med mlado generacijo. Okrepili pa so tudi sodelovanje z ostalimi veteranskimi društvi in združenji iz Zasavja.

Ob zaključku šolskega leta so z najboljše ekipe in posameznike, ki so sodelovali v aktivnostih v osnovnih šolah Zasavja (8 šol iz vseh treh občin) pri popularizaciji Maistrove vloge in borcev za severno mejo, pripravili izobraževalni izlet in ogled razstave o general Maistru na Uncu, kjer je Maister živel po upokojitvi, ter ogled značilnosti Cerknškega jezera. Udeležilo se ga je 48 učencev in pedagogov.

Dobro sodelovanje z ravnatelji in učitelji osnovnih šol se je v zadnjem letu še okrepilo. To se je pokazalo tudi pri izvedbi razstave general Maister in boji za severno mejo v vseh treh ob-

činah Zasavja v lanskem novembru, ki si jo je skupaj z mentorji ogledalo preko 550 učencev, letos prvič tudi dijaki Srednje tehnične šole Trbovlje in Srednje šole Zagorje.

Društvo general Maister Zasavje se je vključilo tudi v Koordinacijo veteranskih društev in združenj Zasavja, kar se odraža tudi v skupni udeležbi in nastopih ob različnih praznovanjih in spominskih svečanostih.

Društvo je povezano tudi v mrežo nevladnih organizacij Zasavja, ki je doslej nudila društvu tudi brezplačno administrativno pomoč. Sedaj s pomočjo občine Zagorje iščejo ustrezen prostor za svoje delovanje.

Društvo je lani prvič prejelo tudi sredstva iz občinskih proračunov Zagorje ob Savi in Hrastnika.

Delovanju društvaso bili lani s svojimi afirmativnimi prispevki naklonjeni tudi lokalni mediji (ETV Kisovec, Tv Trbovlje, Radio Kum, časopis Zasavc).

Rezultat delovanja društva pa se kaže tudi v podvojitvi članstva v društvu.

V programu dela za leto 2011 bodo poleg krepitve sodelovanja s šolami navezali tesnejše stike z mladinskimi centri v Zasavju z namenom, da se tudi njihova vodstva pridružijo prizadevanju za razvijanje domoljubne zavesti med mlado populacijo Zasavja.

Vodstvom veteranskih organizacij bodo dali pobudo za skupen in celovit pristop k širjenju sporočilnosti vseh bojev za našo osvoboditev in osamosvojitve.

Okrepili bodo napore, da bi dejavnost društva financirali iz proračunov vseh treh občin, še naprej pa bodo za širše akcije iskali donacijske pomoči vseh možnih virov.

V vseh treh občinah bodo v sodelovanju z Zvezo društev general Maister organizirali društvene dneve oziroma večere s pogovori o domoljubju in njegovem pomenu za današnji čas.

Po poteh zgledov prednikov

prireديل: Franc Svetelj

Eden med najpomembnejšimi dogodki v delovanju Koroškega domoljubnega društva Franjo Malgaj z Raven na Koroškem, ustanovljenega leta 2006, so bila prizadevanja za postavitev Malgajevega spomenika na Dobrijah na ustrežnejšo lokacijo.

7. maja 2010 je bila na Dobrijah spominska slovesnost ob 91. letnici Malgajeve smrti. Nosilec proslave je bilo Koroško domoljubno društvo Franjo Malgaj, ki je pred dobrimi štirimi leti

od občinske organizacije ZB za vrednote NOB prevzelo tudi skrb za ta spomenik. Ob polnem razumevanju občine in župana mag. Tomaža Rožena ter družine Nabernik z Dobrij, ki je v dogovoru z občino omogočila zamenjavo zemljišča, je bil urejen spominski park s spomenikom na primernejšem kraju. Idejno zasnovo za postavitev spomenika je izdelal arhitekt Andrej Kotnik, vnuk borca za severno mejo.

Osrednji govornik na slovesnosti z okrog 500 udeleženci, župan ob-

čine Ravne na Koroškem mag. Tomaž Rožen, je ob tej priliki poudaril neprecenljiv prispevek generala Maistra in Franja Malgaja k prizadevanjem za uveljavitev temeljnih pravic slovenskega naroda do svojega narodnostnega ozemlja. Udeležence slovesnosti sta pozdravila tudi predsednik Zveza društev general Maister mag. Milan Lovrenčič in predsednik občinskega odbora ZZB za vrednote NOB Maksimilijan Vrečko.

Najvišje izkazano domoljubje

Jelka Šertel

Pred dvajsetimi leti smo Slovenci izkazali najvišjo stopnjo domoljubja. Izpeljali smo osamosvojitve države, ki je dala nov smisel in zagon skupnemu življenju na tem čudovitem kosu sveta.

Trdoživost, odločnost, pogum in neomajno moč smo Slovenci pokazali v desetdnevni vojni, v kateri so teritorialci in pripadniki policije dokazali, da zmorejo zlomiti mnogo številčnejšega in bojno neprimerno bolje opremljenega nasprotnika. Osamosvojitve in odhod iz nekdanje skupne države Jugoslavije je bil fenomen, ki je bil za tiste čase skoraj nepredstavljen.

Znanje, pamet, izjemen pogum in domoljubje so zgodovinske odlike, ki so takrat, pred dvajsetimi leti, krasile tiste, ki so predstavljali udarno jedro slovenskih osamosvojitvenih in slovenskih oboroženih sil.

Ob dvajsetletnici samostojne države Slovenije jim lahko zato izrečemo samo iskreno zahvalo. Prav posebna zahvala pa gre tudi tistim, ki so za najvišje ideale domovine darovali največ, svoja življenja.

Takrat smo skupaj neomajno verjeli, da se nepovratno obrača nov, nepopisan list v slovenski zgodovini.

Samostojna država!

Suverenost!

Sanje generala Rudolfa Maistra so se nadaljevale in končno tudi uresničile.

Odločitev je bila zgodovinska, na nek način usodna, a neizogibna. Prelom s starim življenjem in iskanje in tkanje nečesa novega, nepoznanega, vendar pričakovanega.

Danes imamo svojo državo, deklarirano kot demokratično. Imamo svojo ustavo. Slovenija je polnopravna članica velike družine evropskih držav. Dosežki države Slovenije so bili ob osamosvojitvi

merljivi v presežnikih. In kakšno je stanje države danes?

Kot vsak začetnik smo na poti iskanj novega, boljšega, lahko nehote naredili tudi kak korak nazaj. Zato bi bilo zelo odgovorno in modro, da ob iskanju novega ne prezremo in ne pozabimo na že dosežene in uveljavljene kvalitete standarde, ki smo jih imeli uveljavljene v nekdanji skupni državi. To niso sanje, to je realnost, o kateri moramo razmišljati.

Svojo samostojno državo, priborjeno s krvjo lahko zagotovo naredimo uspešno in ekonomsko ter gospodarsko trdno le, če skupaj zavijemo rokave. Z levo in z desno roko skupaj zgrabimo za voz, ki se mu reče pot v uspešno in lepšo prihodnost. To smo dolžni storiti novim, mladim rodovom, ki vstopajo v življenje v naši novi, samostojni državi Sloveniji.

Zbudimo se, dovolj smo že stari in polnoletni!

Odkritje spomenika in odprtje Parka generala Maistra

Po zapisku predsednika Milana Bolkoviča – Boleta napisal Franc Svetelj

Prleško društvo generala Maistra ima svoj začetek v ustanovitvi Ljutomerske podružnice Društva general Maister v Ljubljani, ki so jo ustanovili 10. oktobra 2003 in je združevala člane na območju upravnih enot Gornja Radgona, Ljutomer in Ormož. Vodili so jo dr. Ivan Rihtarič, predsednik, Anica Rajh, tajnica, in Milan Bolkovič, zakladnik. Med najpomembnejše naloge je sodila ponovna postavitve Svetilnika miru v Gornji Radgoni.

Na občnem zboru 8. septembra 2005 so ustanovili samostojno Prleško društvo general Maister. Petčlanskemu upravnemu odboru je predsedoval Milan Bolkovič, tajniške posle opravlja Anica Rajh, blagajničarka pa je Brigita Berič, člana UO sta tudi dr. Ivan Rihtarič in Franc Krnjak. Predsednik društva se praviloma menja na vsaka štiri leta, iz druge upravne enote.

Med dosežke lanske aktivnosti lahko Prleško društvo generala Maistra šteje odkritje spomenika Rudolfa Maistra in obnovljenega Parka generala Maistra v Ljutomeru. Park, poimenovan na predlog

Prleškega društva general Maister, so svečano odprli februarja 2010. Spomenik Rudolfa Maistra je delo akademske kiparke Irene Brunec

Tebi in predstavlja Maistra kot pesnika in bibliofila. V bron pa je bil odlit v eni vodilnih srednje evropskih livarn v Budimpešti.

Spomenik Rudolfa Maistra v Ljutomeru:

Pot v prihodnost

Po zapisku predsednika Milana Bolkoviča – Boleta napisal Franc Svetelj

so poimenovali tekmovanje iz zgodovine, ki ga že peto leto zapored organizira Prleško društvo generala Maistra v sodelovanju z Gimnazijo

Franca Miklošiča iz Ljutomera, ki je za izjemen prispevek na področju domoljubne vzgoje leta 2009 v Kamniku prejela spominsko prizna-

nje Rudolfa Maistra (podeljujeta ga ZDGM in Občina Kamnik). Na tekmovanju dijaki slovenskih srednjih šol izkazujejo svoje znanje

iz novejšje slovenske zgodovine. Prvo leto so dijaki tekmovali v poznavanju pomena treh prelomnih obdobij za slovenski narod: konec prve svetovne vojne, čas med drugo svetovno ovojno in osamosvojitvena vojna. Drugo leto so pokazali svoje znanje o taborskem gibanju na Slovenskem (v obliki esejev). Leta 2009 so prav tako v obliki esejev predstavili poznavanje prelomnih dogodkov za slovenski narod, predvsem pa za Slovence v Prekmurju leta 1919. Lani so dija-

ki v spomin na dvajseto obletnico prvih demokratičnih volitev izdelali računalniške predstavitve o procesu osamosvajanja Slovenije. Podelitev priznanj in nagrad so izvedli v sodelovanju s Slovensko vojsko ob dnevu odprtih vrat vojašnice generala Rudolfa Maistra v Mariboru.

Tema letošnjega tekmovanja je 20 let samostojne Slovenije s poudarkom na dogodkih leta 1991. Dijaki bodo pripravili predstavitev zgodovinskih okoliščin s pomočjo računalniških programov.

Ocenjevalno komisijo sestavljajo dr. Tomaž Kladnik, načelnik Poveljniško-štabne šole v Mariboru, dr. Dragan Potočnik, predavatelj na Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru, Branko Meznarič, učitelj računalništva na OŠ Ivana Cankarja Ljutomer in Marusja Uhernik, prof. na Gimnaziji Murska Sobota. Rok za oddajo esejev je bil 1. marec 2011. Datum in kraj podelitve priznanj in nagrad bodo sporočili naknadno.

Kdo je ta, ki tamle sedi na konju?

Matjaž Brojan

Vsakršni smo ljudje in vsakršna so tudi naša življenja. Nekomu je vsak trenutek potrebna visoka stopnja zavedanja, da je zanj še kako pomembna osebna duhovna rast ter vsakodnevno delovno dokazovanje, da je sposoben udejaniti tisto, kar si je postavil za svoj cilj: na delovnem mestu in v življenju nasploh.

Ti ljudje, ki jih je manj kot polovica po presoji mnogih, se kmalu le posamično zavedajo, da smo narod na velikem prepihu, zato precejšen del svojih miselnih zmogljivosti namenjamo tudi skrbi ali vsaj premisleku o tem, kaj nam je storiti tudi kot narodu. Znašli smo se v mišnici razmer, ki so posledica stranpoti lastnih ravnanj in tudi svetovnih, globalnih dogajanj. Ti ljudje vedo, da ni poti iz strahotnih vsakršnih zagat, če ne bomo v etičnem smislu našli rešitev in skupne svetlobe na poti v prihodnost. Le z njo bomo mogli obstati tudi vnaprej.

Drugim pač je vseeno, čisto vseeno, in tudi premišljujejo ne o tem, kar se duhovnega dogaja. Misel na duhovnost jim je tuja, saj so jim gmotnost, predmetnost in porabništvo osnovno

izhodišče vsega, zaradi česar živijo, v vsem tem pa je zanje skrit tudi smisel, zaradi katerega živijo.

Ob tem pa oboji – prvi in drugi večidel živijo zase in iz sebe, saj se misel na skupno, - slovensko usodo niti slučajno ne naseli tam, kjer v senci naše splošne skupne brezbriznosti medlijo naši narodovi interesi.

Tako je – in taki smo!

Da smo imeli človeka – generala Rudolfa Maistra – ki je hotel, zmožel in znal v sebi izčistiti misel o prednostnem. To prednostno je našel v skupnem, narodnem, slovenskem, v ohranitvi slovenskega nacionalnega ozemlja.

Ta misel, ki jo je kasneje nadgradil z operativnimi dejanji vojaka – generala v časih, ko smo natanko takega človeka potrebovali – ga je v slovenski zavesti nepolnih 100 let poznej oblikovala v imenitnika, kakršnih Slovenci pravzaprav nimamo.

Karkoli se je z njim dogajalo na njegovi poti človeka, pesnika, vojaka, vse je bilo zaznamovano z dejanji časti, ki naj bi krasili častnika, kar je Maister seveda bil.

Bil je načelen človek nezlomljive pokončnosti, narodne trdnosti, občutljive pesniške nature z vsem tistim

v sebi, kar mu med nami postavlja brezčasnost njegovega življenja. To življenje more biti in je lahko svetilnik slovenskega zavedanja za vse čase. Temu človeku želimo z našo revijo slediti tudi mi.

Pa bi Slovenci ne bili Slovenci, če ne bi celo takega človeka potisnili v pozabo, v podcenjujočem pogledovanju na njegova dejanja in v marginaliziranju vsega, kar nam je zapustil v duhovnem smislu in izročilu – v njegovem času prodorne vojaške doktrine.

Med Slovenci tačas: med mladimi, ki jim šola o njem ne daje dovolj vednosti, in onimi, ki v šoli nismo dobili prav nobenih podatkov o njem, se zdi, da je bila dovolj postavitev dveh spomenikov v prestolnici. Ali je bila ta postavitev res dovolj?

Svet se v novih časih vrti naprej. Gruče, trume ljudi hitijo mimo obeh spomenikov, ne da bi večina vedela, kdo je konjenik, ki ga gledamo na konju tako pred obrambnim ministrstvom, kot pred železniško postajo v Ljubljani. In ob vsem tem sem slišal pred časom pogovor dveh mladih ljudi, od katerih je eden dvignil obraz proti možu na konju:

» Kdo je ta, ki sedi tamle zgoraj na konju?«

Pomnik braniteljem slovenske zemlje na Cerju

Jože Tišler

Srečanje s spominskim objektom – veličastnim Spomenikom braniteljem slovenske zemlje je nekaj posebnega, lepega in zanimivega. V človeku se prebudijo spomini in pogledi na zgodovinsko pot slovenskega naroda, zlasti na njegove najpomembnejše in usodne zgodovinske odločitve in dejanja – od trnja do zvezd.

Zamisli o spomeniku, ki bi deloval kot branik in spomenik, se je oblikovala v Društvu za negovanje rodoljubnih tradicij TIGR kot želja, da se postavi primeren spomenik TIGROVCEM – prvim antifašistom in borcem za slovensko Primorsko in Istro. Zanimivo je, kako se je ideja dograjevala v samem društvu TIGR in izven ter v času iskanja primerne lokacije. Zahvaljujoč veliki širini in sprejemljivosti za dodatne ideje in predloge med TIGROVCI, je bil oblikovan predlog in odločitev, da se postavi spomenik tudi z muzejsko vsebino, ki bo posvečen vsem braniteljem slovenske zemlje – z mečem in besedo.

Ko prideš na Cerje – kraški hrib (342 m n.v.) v občini Miren-Kostanjevica, se ti potrjuje trditev, da je lokacija za tak spomenik idealna. Pogledi sežejo daleč do Benečije, Goriških Brd, tolminskih hribov s Krnom do Triglava, Trnovske planote in na drugi strani Vipavske doline, Nanosa, Sneznika proti jugu na Istro in Jadransko morje.

Arhitekturno rešitev so izdelali študentje Fakultete za arhitekturo v Ljubljani pod vodstvom dr. Darka Likarja. Spomenik z višino 21 m deluje kot arhetip branika, ki izraža budnost, odločnost in sposobnost boja naroda za preživetje in razvoj, hkrati pa simbolizira miroljubnost kot temeljno lastnost slovenske identitete.

Ideja se je začela udejanjati, ko je Občina Miren – Kostanjevica sprejela odgovorno odločitev, da prevzame to nalogo kot investicijski projekt, ki ga je potrebno s soinvestorji in

donatorji uresničiti. Bilo je leto 2001 in naslednje leto 27. aprila je takratni predsednik države Milan Kučan že položil temeljni kamen. Gradnja je potekala po gradbenih fazah, skladno s pridobivanjem sredstev iz različnih virov. Najpomembnejša izvajalca del sta bila SGP Primorje Ajdovščina d.d. in GIVO d.o.o. Ljubljana. Uporabljeni so izključno slovenski kakovostni materiali – prevladuje kraški kamen v različnih obdelavah, les iz slovenskih gozdov in jeklo izpod kladiv domačih kovačev – resnično kakovostno in umno delo.

Programska zasnova muzejskega dela spomenika je oblikovana v sedmih etažah z določenimi vsebinami.

- Pod pritličjem bo predstavljena predzgodovina. V tem delu je tudi prostor za druženje in pogovore;
- Pritličje s slavnostnim portalom in vhodnim prostorom predstavlja vstop našega naroda v zgodovino z najstarejšimi pisanimi spomeniki – Brižinskimi spomeniki. Tu bo tudi prostor, posvečen vidnim osebnostim slovenske zgodovine od Trubarja dalje;
- Prvo nadstropje bo namenjeno predstavitvi prve svetovne vojne, soške fronte, vlogi generala Ma-

istra in bojem za severno mejo, do oblikovanja države Slovenec, Hrvatov in Srbov;

- V drugem nadstropju bodo predstavljena protifašistična gibanja v obdobju 1918-1941, ki jih simbolno predstavlja TIGR;
- V tretjem nadstropju bo prikazana druga svetovna vojna s pomembnim poudarkom na NOB, do oblikovanja nove Jugoslavije.
- Vojna za samostojno Slovenijo in oblikovanje suverene države bo prikazano v četrtem nadstropju.
- Pogled v prihodnost simbolizira peto nadstropje, ki nudi razgledno ploščad z mnogimi panoramskimi pogledi, tudi na etnična področja, kjer žive naši zamejski Slovenci in zahodni sosede.

Okolica se še ureja in tlakuje iz kamnitih plošč z imeni donatorjev. Doslej je vgrajenih 180 plošč fizičnih oseb in 20 plošč društev in pravnih oseb.

Na seji Koordinacije domoljubnih in veteranskih organizacij 5. maja letos smo bili seznanjeni tudi s finančnim poročilom, ki ga je posredoval župan občine Miren-Kostanjevica, Zlatko M. Marušič. Poročilo je transparentno in predstavlja vse vire financiranja, kot sledi iz tabele:

	znesek	v %
država	1.144.143,94	36,9
donatorji	687.246,53	22,5
SVLR-EU sredstva	812.078,19	26,2
založena sredstva občine	275.404,14	8,9
lastna sredstva v proračunu	169.754,13	5,5
SKUPAJ:	3.098.626,93	100,0

Založena sredstva predstavljajo tudi obveznosti, ki jih še imamo člani domoljubnih in veteranskih organizacij, torej tudi društva naše Zveze DGM – en evro po članu.

Na seji Koordinacije smo se tudi usoglasili, da se spomenik poimenuje v Pomnik braniteljev slovenske zemlje, ki naj bi ga z vse slovenskim zborovanjem za mir, pod pokroviteljstvom predsednika države dr. Danila Tür-

ka odprli 17. septembra letos. Izrekli smo tudi priznanje in čestitke vsem, ki so odločujoče prispevali veliko svojega časa in moči ter sredstev, da je slovenski narod bogatejši za veličasten Pomnik.

Dolžnost članov, zlasti vodstev naših društev je, da se potrudimo zbrati dogovorjena sredstva in da aktivno sodelujemo pri oblikovanju muzejske vsebine, da bo vloga generala

Maistra in borcev za severno mejo dobila pomemben delež v prvem nadstropju. Po slovesnem odprtju pa načrtujemo obiske naših članov, sodelnikov in prijateljev z željo, da čim več naših državljanov spozna veličino in vsebino pomnika domoljubja. Odločite se lahko tudi o donaciji v obliki kamnitih plošč in se tako vpišete v zgodovino nastajanja arhitekturnega lepota – kamnitega branika na Cerju.

**Osrednja proslava ob odkritju
spomenika CERJE bo 17. 9. 2011 -
POMNIK SLOVENSKE ZEMLJE.**

**Slavnostni govornik bo predsednik RS
dr. Danilo Türk, pričakujemo
udeležbo članov iz vseh naših
društev GM/FM,**

**Rok za prijavo za podelitev
spominskega priznanja generala
R. Maistra je 15. september 2011.**

**Prijavi priložite obrazložitev.
Dogovor Občina Kamnik in ZDGM
najdete na naši spletni strani:**

www.zvezadgm.net

Kako izobešamo slovensko zastavo?

- če je zastava RS izobešena poleg kakšne druge zastave, mora biti, gledano od spredaj, vselej na levi, razen ob uradnih obiskih visokih predstavnikov tujih držav, takrat je, gledano od predaj, na desni strani
- če je zastava RS izobešena skupaj z dvema zastavama, mora biti zastava RS na sredini
- če je zastava RS izobešena z več drugimi zastavami mora biti:
- če je v krogu – v sredini kroga tako, da jo je razločno videti
- če so zastave v polkrogu – v sredini polkroga
- če so zastave v koloni – na čelu kolone
- če so v vrsti – na prvem mestu v vrsti oziroma gledano od spredaj – na levi strani.